

בעודשי"ת

שבע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ראש השנה ושבת שובה תשפ"ה

גליון ב' אלפים קמ"ז

שנה מ' • גליון נ"ה

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' דברי חיים 5 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

דרשה קודם תקיעת שופר – יום א' דראש השנה תשכ"ד

- מלך בשר ודם שמעידין על עבדו צריך לעמוד, אך מכיון שהקב"ה יושב על כסאו ואי אפשר לומר לו לעמוד, ממילא בטל הדין.
- כל תפילותיהם ובקשותיהם של בני ישראל בראש השנה הוא על התגלות כבוד שמים ולא עבור צרכי עצמם.
- תקיעה מורה על שמחה והתרועה על גנוחי וילולי, כי על צרכי עצמם שרויים בני ישראל בשמחה, ורק על כבוד ה' הם בוכים.
- הקב"ה בדין הוא עולה, אבל כשישראל תוקעין לפני הקב"ה, כי כל בקשתם הוא למען כבודו ית"ש, אזי כיון שהקב"ה שייך לדין זה, הריהו מחוייב לעמוד, וכאשר הוא עומד מכסא דין ממילא יושב על כסא רחמים.
- בני ישראל הם יודעי תרועה, על ידי שכל בקשתם הוא ה' באור פניך יהלכון.

דרשה קודם תקיעת שופר – יום א' דראש השנה תשל"א

- בני ישראל אוהבים זה לזה באהבה וריעות, לעומת אומות העולם שכל אחד חושב רק על טובתו.
- סיסרא בכתה על מות בנה בלבד ולא על מיתת שאר מחנהו, ומכירים זאת בתקיעת שופר, לגלות חיבתן של בני ישראל זה לזה.
- הקב"ה מתפאר בפני פמליא של מעלה במדה זו של בני ישראל ובזכות זה מתמלא עליהם רחמים.
- לכן אין להתפלל תפילת מוסף ביחידות ביום ראש השנה בתלת שעי קמייתא, בכדי להראות האחדות של כלל ישראל.
- התורה לא כתבה במפורש מהו התרועה, כדי שכל אחד יתקע כפי כוונתו והרגש לבו לטובתן של ישראל מרוב אהבתו אותם.
- לכן על ידי התרועה מרצים את הבורא כל עולמים.
- בני ישראל שרויים בשמחה בראש השנה ביודעם שעם ישראל בכלליות בוודאי לא יאונה לו און, ועל אף שכל אחד לעצמו אינו בטוח בדינו, וזאת כי עיקר שמחתם הוא הזולת ולא הם בעצמם.

בשולחן הטהור ליל א' דראש השנה תשכ"ד

- אלו שיש להם סיעתא דשמיא וזוכים לכתרה של תורה על ידי שלומדים והוגים בתורת ה' יומם ולילה בקדושה וטהרה, הקב"ה מאיר עיניהם בתורה וזוכים לחדש חידושים לאמיתה של תורה.

בשולחן הטהור יום א' דראש השנה תשכ"ד

- הובא בספרים דאף שעל מצוות שקיימו בפועל אין שכר בהאי עלמא, אבל על מה שאמרו חז"ל דבתשובה מאהבה זדונות נעשות לו זכויות, אזי על הזכויות האלה שפיר יש שכר מצוה גם בהאי עלמא.
- זה שאמר הכתוב, תקעו בחודש שופר וגו', שתעשו תשובה ושפרו מעשיכם, ועל ידי התשובה מאהבה יקויים כי חוק לישראל הוא, חוק לישראל דמוזני.

בשולחן הטהור ליל ב' דראש השנה תשכ"ד

- עיקר צערם של ישראל קדושים הוא על כי הצדיק אבד ואפסו עורכי תפילה, והם צועקים להשי"ת ראה כי אפסו חסידינו ומפגיע אין בעדנו.

בשולחן הטהור יום ב' דראש השנה תשכ"ד

- הקב"ה אבינו אב הרחמן צופה ומביט ויודע כל מה שחסר לבני ישראל, ושבאמת הם זקוקים לשפע פרנסה וכלכלה ומזונות עבורם ועבור בני ביתם, אזי הוא נותן זאת להם ברוב טובו וחסדו בלי שום בקשה ושאלה מצדם.

בעידן רעוא דרעיון ש"ק פרשת האזינו שבת שובה תשכ"ח

- מאמר העצי חיים על אחד שהוא יהודי כשר רק שהכל נחשב אצלו כפקוח נפש, וזה נכון אצל כל יהודי לפי דרגתו.
- יצר הרע נדמה לצדיקים כהר גבוה ולרשעים כחוט השערה, שעושה מכל חוט השערה הר גבוה.
- אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שאם לא כן על כל דבר יפתנו יצרו כי בנפשו הוא.
- זה שנאמר ולעבדו בכח נפשכם אפילו הוא נוטל את נפשכם.
- כח הטומאה להגביר ולהרבות הסתרים.
- יצר הרע שוחט דעלמא חייב משום צובע שמשנה צורת המצב, אין תפקידו אלא להסית לעבירה להנאתו ולא מפני דוחקו. אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי.
- ענין תקיעת שופר בגנוחי וילולי. אשרי העם יודעי תרועה וגו' שיודעים לרצות את בוראם בתרועה.
- כשחוזר בתשובה בא להכרה איך שהכשילו היצר הרע בדמיונות שוא, וזה שנאמר שובה ישראל וגו' כי כשלת.
- היצר הרע מפתה לאדם שבהיותו שקוע מאוד בתאוות או שהוא איש זקן אינו יכול לשוב, אבל 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב' שבאמת הוא קרוב ומצוי אצלך וקל מאוד להיות יהודי.
- בטעמים שלא לאכול אגוז בראש, טבילת פרוסת המוציא בדבש, והמנהג לילך לנהר ולומר תשליך. וטעם למנהג בפרות.

- בביאור המדרש 'אין שלום אמר ה' לרשעים מכאן שהקב"ה אוהב את הרשעים'.
- ענין שהשטן אומר יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת וכו', שכוונתו בכך לעורר קטרוג.
- במנהג ללבוש קיטל, וטעם לאמירת כל נדרי וסיבת ריבוי הבכיה, ומה שמוציאים ספר תורה ומתירים להתפלל עם העבריינים.
- בשביל שבני ישראל ילמדו תורה צריך להתנהג עמם במדת הרחמים, ולא כשרואים צרות והריגות ח"ו.



דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פּוּתַח שַׁעַר לְדוֹפְקֵי בַתְּשׁוּבָה

- מספּה"ק זרע קודש, שכאשר יהודי עושה תשובה ומתחרט על עוונותיו, הוא מעורר חרטה למעלה אצל הקב"ה על בריאת היצר הרע.
- מהגה"ק הרי"מ מגור זי"ע, שהחטא אוטם לבו של אדם ואינו יכול להתעורר בתשובה, ולכן בהכרח הקב"ה מוחל תחילה על העון.
- מעלה זו מיוחדת רק לבני ישראל בלבד שהקב"ה נושא להם פנים.
- הקב"ה סיבב שבני ישראל יהיו ישנים ביום מתן ויצטרך לעוררם, לקבוע בכך לדורות שכאשר יהיו בתרדמה יעוררו אותם מלמעלה.
- תקיעות דמיושב מעוררים רחמים למעלה על שלבנו אטום מלקיים גוף המצוה של תקיעות דמעומד כהוגן, ואז השי"ת מרחם עלינו.
- לכן דווקא כשתוקעים בשנית או מתבלבל השטן ונבהל.
- תקיעות דמיושב על יד הבימה הרומז למעמד הר סיני שאז נקבע הנהגה זו.
- כשישראל נוטלין שופריהן בידיהן, היינו שאין יודעים לתקוע כראוי וכאילו אווזים השופר ביד, אז הקב"ה מרחם על בני ישראל.
- הקב"ה פותח שער תחילה, כדי שיוכלו בני ישראל להיות דופקי בתשובה.
- להתפלל על צרות ישראל ברוחניות ובגשמיות.



בְּרַכַּת כְּתִיבָה וְחַתִּימָה טוֹבָה

לְכֹל קְהַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ

בְּתוֹךְ כָּל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

דרשה קודם תקיעת שופר יום א' דראש השנה תשכ"ד

יש לומר על פי מה שכתב זקה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (שם, מאמר ב, אות ח) לבאר הכתוב (ישעיה ג, יג) נצב לריב ה' ועומד לדין עמים, וז"ל, להבין החילוק בין נצב לעומד נראה לי, נצב הוא מתייצב מחדש, היינו אם אחד יושב ומחדש רוצה לעמוד נקרא נצב וכו', ועומד היינו כשכבר עומד מכבר, כענין ואברהם עודנו עומד לפני ה' (בראשית יח, כב) וכו', והנה לפי הקדמה הלזו מובן פירוש הפסוק, על פי מה שסיפרו לנו חז"ל (פנהדרין יט, א) במעשה דשמעון בן שטח אצל עבדא דינאי מלכא דקטל גברא ודייניהו בסנהדרין, ואמר לו שמעון בן שטח לינאי מלכא עמוד על רגליך ויעידו כך וכו', והשיב לא כמו שתאמר אתה אלא כמו שיאמרו חבריך, וכבשו פניהם בקרקע, אמר להם שמעון בן שטח בעלי מחשבות אתם יבא בעל מחשבות ויפרע מכם, בא גבריאל וחבטן על גבי קרקע, באותה שעה אמרו המלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו.

הנה לפי זה יש לפרש הפסוק הנ"ל, נצב לריב ה', היינו כשבא לשפוט את ישראל, כביכול יושב על הכסא וכו',

במדרש (ויקרא רבה כט, ג) יהודה ברבי נחמן פתח, עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז, ו), בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישאל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין לרחמים, אימתי בחודש השביעי. ויש לבאר מהו יושב ועומד דקאמר הכא.

עוד במדרש (שם, ד), אמר רב יאשיה, כתיב (תהלים פט, מז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו' ואמרת אשרי העם יודעי תרועה וכו', אלא אשרי העם אלו ישראל שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, מה עושה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים (עין בני יששכר, מאמרי תשרי, מאמר ג, אות יב). והקושיא מפורסמת, דכמה יודעים בני ישראל לרצות את בוראם בתרועה, יותר מאומות העולם.

וְיִזְרְמוּ בכתוב (ההלים פא, ד-ה) תקעו
 בחודש שופר בכסה ליום חגנו,
 כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב,
 והנה התקיעה מורה על שמחה כמו
 שנאמר (במדבר י, י) וביום שמחתכם
 ובמועדיכם וגו' ותקעתם, ואילו התרועה
 מורה על גנוחי גנה וילולי יליל (ראש השנה
 לד, א), והמכוון בזה להראות דאנו מצד
 עצמנו אין בנו פחד כלל, כי אין מה לירא
 על חציר יבש וציץ נובל, ולכן קבענו יום
 זה לשמחה, אבל עם כל זה אנו צועקים
 ובאים בגנוחי וילולי להשי"ת מה יהיה
 הסוף עם גודל ההסתר פנים, ומתי
 תעשה לשמך הגדול המחולל, כי כל
 בקשתנו היא על כבוד שמים.

וזהו, תקעו בחודש שופר, וכנ"ל
 דתקיעה מורה על שמחה, וכיון
 שצריך להיות יום שמחה אמאי בכסה
 ליום חגנו, שהחג מכוסה ובהעלם שהרי
 בוכים ומייללים כל היום, ומפרש דאכן
 כי חוק לישראל הוא, הבכי הוא בבחינת
 חוק בלי טעם לבני ישראל בעצמם, כיון
 שלא אכפת להם צרכי עצמם כלל, אלא
 משפט לאלקי יעקב, דעיקר המשפט
 נוגע לאלקים, אם נזכה שיהיה התגלות
 כבוד שמים על כל הארץ או לא, ועל דא
 קא בכינן.

וזהו, נצב לריב ה', דעיקר המשפט
 היום הוא בשביל אלקותו ית"ש,
 ואם כן כביכול הקב"ה הוא הבעל דין
 וכיון שהמשפט נוגע אליו הריהו כביכול
 צריך להתייצב ולעמוד.

*

בזה יבואר המדרש, בשעה שהקב"ה
 יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא

והנה הבית דין של מעלה דנין, והנה
 ישראל הם עבדיו, וכביכול צריך
 להתייצב מחדש להעיד בפניו אותן
 המעידים, והנה לבעבור זה בטל הדין
 דכביכול צריכין לצוות לעמוד [וזה אי
 אפשר לומר למלך הכבוד ית"ש], מה
 שאין כן לדין עמים הוא עומד מתחילתו
 ומעידין המקטרגים וכו', עכ"ל"ק.

וּיְפַרְשׂה המדרש, בשעה שהקדוש ברוך
 הוא יושב ועולה על כסא דין,
 על מנת לדון את ישראל, אזי בדין הוא
 עולה, רצ"ל דזהו כמו בדין שלמטה
 שהבעל דין צריך לעמוד בשעה שמעידין
 על עבדו, ובשעה שישאל נוטלין את
 שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא
 על מנת להמליך אותו על כל העולם, אזי
 הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא
 רחמים, וכיון שהוא יושב כביכול, אי
 אפשר לצוות עליו שיקום, וממילא בטל
 דינא ומתמלא עליהם רחמים ומרחם
 עליהם, וזהו מחסדי השי"ת על עמו כדי
 שבוה האופן יתהפך עליהם מדת הדין
 למדת הרחמים.

*

עוד יפורש הכתוב נצב לריב ה' ועומד
 לדין עמים, דכשמגיע יום הכסא
 ואנו עומדים לפני מלך המשפט, אין אנו
 מפחדים ויראים מפני גורלנו הפרטי, אם
 לשבט אם לחסד, כי מה אנו ומה חיינו,
 ולא אכפת לנו כלום מעצמנו, אלא
 המשפט לאלקים הוא (דברים א, יז), עד
 מתי יהיה כבוד שמו מחולל ומתי תהיה
 התגלות אלקותו ית"ש על כל יושבי
 תבל, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין
 כל יצור כי אתה יצרתו וכו'.

רק על זה שרוצים להיות בבחינת בניד, מחמת כי אפסו צדיקים שיוכלו לבקש רחמים עליהם שיתרצו להיות בנים למקום ולא בחינת עבדים, וזאת מחמת גודל ההסתר פנים השורר בעולם. והשיב הקב"ה, כל שעה שיקראו אותי, שלא יכוונו בשביל צרכי עצמם אלא בשביל שכינתא דאיהי בגלותא, אני אענה אותם, כה' אלקינו בכל קראינו אליו, היינו מה שנוגע אליו ית"ש.

*

בזה נשתכחו ישראל, אשרי העם יודעי תרועה, שכל כוונתם בתרועה הוא לבוא בגנוחי וילולי שיהא ה' באור פניך יהלכו, דהעיקר אצלם שיקיים אור פניך עלינו אדון נשא, שזוכו לאור פני מלך חיים ושיתגדל ויתקדש שמויה רבא בכל העולם, ויקבלו כולם עול מלכותו עליהם.

ועל זה אמר המדרש, וכי אומות העולם אינם יודעים להריע, אלא מעלת בני ישראל הוא שיוודעים לרצות את בוראם בתרועה, וכנ"ל דתקיעה מורה על שמחה ותרועה על גנוחי וילולי, ובני ישראל מראים דבמה שנוגע להם המה בחדוה ושמחה כי לא אכפת להם איך יפול המשפט, ועיקר היללה הוא במה שנוגע לכבוד הכורא ית"ש, ולהיפוך מאומות העולם אשר כל מה דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין ולא אכפת להם אלא צרכיהם הגשמיים וטוומאתם המתועבה, ולא כן ישראל אשר אדרבה כל בקשתם הוא בשביל בוראם, ולכן מתמלא עליהם רחמים ויוצאים בדימוס. כן יזכנו השי"ת לראות בהתגלות כבוד שמים על כל הארץ.

עולה, דכאשר מעמידין כסאות למשפט לרון את ישראל, הקב"ה יושב ועולה במדת דין, וישראל וכל צבא השמים עומדים ויראים, ומלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו, אבל מיד נתברר כי עם קדושו אינם מפחדים כלל מיום הדין ואינם מתפללים כלל בשביל צרכי עצמם, אלא נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, והם מורים בתקיעתם שעיקר צרתם וכאבם הוא על כבוד שמים, ומקירות לכבם הם צועקים כי למענו יעשה וישלח משיחו ויתקיים מקרא שכתוב (זכריה יג, ב) והיה ביום ההוא וגו' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (שם יד, ט).

וכאשר השי"ת רואה דכל צרת בניו היא העדר כבודו ולא צרתם הפרטית שלהם, מיד אומר דאין המשפט נוגע להם כלל אלא המשפט לאלקים הוא, ואם כן מוטל עליו לעמוד, ולכן הוא עומד מכסא הדין, וכיון שכבר נעמד מכסא דין ממילא הוא יושב בכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם.

*

בהאמור יבואר המדרש (דברים רבה ב, יא), אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע כשתהא רואה בניך בצער ואין מי שיבקש רחמים עליהם, מיד ענה אותן, אמר לו הקב"ה, משה חייך בכל שעה שיקראו אותי אני אענה אותם דכתיב (דברים ד, ז) כה' אלקינו בכל קראנו אליו.

והמבזון במה שאמר בניך בצער יש לומר שעם קדושו המה בצער

דרשה קודם תקיעת שופר יום א' דראש השנה תשל"א

בפסוק זה רמז לדרשתו, ועיי"ש מה שתירץ לדרכו בקודש.

במדרש (ויקרא רבה כט, ד) אמר רב יאשיה, כתיב (תהלים פט, טז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו' ואמרת אשרי העם יודעי תרועה וכו', אלא אשרי העם אלו ישראל שיוודעים לרצות את בוראם בתרועה, מה עושה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים עכ"ל. וכבר עמדו רבים לכאר מהו הריצוי שמרצים ישראל את בוראם על ידי התרועה דייקא, ולא על ידי מצוה אחרת ממצוות שבתורה.

ובענין מצות תקיעת שופר מצינו בחז"ל (ראש השנה לז, ב) שלמדו ענין השברים והתרועה מדכתיב (במדבר כט, א) יום תרועה יהיה לכם, ומתרגמינן יום יבבא יהא לבון, וכתיב באימיה דסיסרא (שופטים ה, כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא, מר סבר גנוחי נגח ומר סבר ילולי יליל. ולהבין בעי דמאי נפקא לן אם אמו של סיסרא גנחה או יללה, ולמה המצוה הקדושה הזו של יום תרועה יהיה לכם נלמד דייקא מאם סיסרא שהיא מסמרא דטומאה.

ולהלן בגמרא (לד, א) אתקין רבי אבהו בקסרי תשר"ת וכו' מספקא ליה

בירושלמי (ראש השנה, פרק א, הלכה ג) אמר רבי סימון, כתיב (דברים ד, ח) ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים וגו', אי זו אומה כאומה הזאת, בנוהג שבעולם, אדם יודע שיש לו דין, לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא, אבל ישראל אינן כן, אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים וכו' ואוכלין ושותין ומשמים, יודעין שהקב"ה עושה להן ניסים.

וזקה"ק מוהרצ"א זי"ע בכני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר ג, אות ד) הביא דברי הירושלמי, ועמד בזה דנראה כי מצוה להתנהג ביום זה בשמחה מבלי חרדה מאימת הדין, ואילו בתלמודא דידן נראה איפכא, דאמרינן (ראש השנה לב, ב) אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וכיום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה ע"כ, ונראה מזה דצריך להיות חרד מאימת הדין. ועוד קשה, וכי סלקא דעתך שכל ישראל יהיו בטוחים שלא יגיע עליהם שום דין, והרי אנו רואים כמה אנשים שבאים עליהם דינים. ועוד יש להתבונן בדרשת רבי סימון מהפסוק ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים, דהיכן מונח

מלך בו (במדבר כג, כא וברש"י שם), וגדולה הריעות והחיבה שיש בלבבות בני ישראל איש לרעהו, עד ששמחים בשמחתם של הזולת ומצמצרים בצערם עוד יותר ממה שהיו שמחים ומצמצרים בעניני עצמם.

ולא כן הרשעים מאומות העולם שכל אחד שונא את זולתו, וכל אחד הולך לו בדרכו ולא אכפת לו כלל שלום חברו ומעשיו, וכאשר מצינו אצל אמו של סיסרא שנאמר בה (שופטים ה, כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בושש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו, ואילו על כל מחנהו לאלפים ולרבבות שנפלו לפי חרב לא הצמצרה כלל, ורק על בנה אשר כרע נפל שדוד (שם, כז) היתה מיבבת.

ובשעה שישראל מריעין בשופר כקולה של אם סיסרא, הקב"ה רואה לעומת זה את גודל אהבתם של ישראל זה לזה, שהם בהיפוך גמור מאומות העולם האכזרים כיענים במדבר ושאינן להם לב לאהוב ולקרב, והוא ית"ש מתפאר בהם בפני פמליא של מעלה ואומר ראו מה בין בני לבין הרשעים הללו, ובשביל הדבר הזה בלבד ראויים הם שאמחול להם על כל עוונותיהם, ואז מתמלא עליהם רחמים ומטה אליהם חסד.

*

לבן אמר רב יוסף (עבודה זרה ד, ב) לא ליצלי איניש צלותא דמוספי בתלת שעי קמייא דיומא ביומא קמא דריש

אי גנוחי גנח אי ילולי יליל עיי"ש, ובר"ן (שם) מביא שנשאל רב האי גאון וכי עד שבא רבי אבהו לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר, ובלשון הזה השיב, אל תחשבו בלבבכם כי בימי רבי אבהו נפל ספק בדבר זה, שהרי משניות קדומות הן, אחת אומרת תרועה ג' יבבות ואחת אומרת תרועה שלשה שברים וכו', וכך היה הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל, מהן עושין תרועה יבבות קלות ומהן עושין תרועה יבבות כבדות שהן שברים, ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן וכו', והיה הדבר נראה כחלוקה אף על פי שאינה חלוקה וכו' אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה וכו', וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהן דבר שההדיוטות רואין אותו כחלוקה עכ"ל.

ונראה מדבריו דעיקר המצוה מדאורייתא יוצאין ידי חובה בין בשברים בין בתרועה ובין בשניהם, אלא שמנהגים חלוקים היו היאך לצאת ידי מצוה מן המוכרח. ובאמת יש להבין למה לא נכתב במפורש אופן התרועה אלא אפקיה רחמנא בלשון תרועה סתמא המשתמעת לכמה אנפין.

*

נראה לומר כי יום ראש השנה הוא הזמן לשוב בתשובה שלימה ואמיתית על חטאים שבין אדם לחברו, וכיום זה כל בני ישראל נעשים אגודה אחת כאיש אחד ובלבד אחד, ואיש את רעהו יעוורו ולאחיו יאמר חוק, ותרועה מלשון ריעות ואחווה ועל דרך ותרועת

בילולי, אלא כתבה בסתמא יום תרועה יהיה לכם, ומעמא בעי אמאי לא אמרה בפירוש היאך לתקוע. ועל זה המשיך ואמר, כי חוק לישראל, היינו החוק של כל ישראל יחדיו איך שתוקעים לפי מנהגיהם בנגוחי או בילולי, הוא משפט לאלקי יעקב, דאכן זוהי התקיעה שרצתה תורה שיהא דבר המסור ללב כל אדם באשר הוא לעשות כרצונו, והכל הולך אל מקום אחד וכל אדם לפי מה שמשער בלבו הריהו מקיים מצוה מן המובחר של יום תרועה יהיה לכם לזכות את ישראל לפי שיטתו.

*

זהו המכוון במדרש, אשרי העם אלו ישראל דייקא, שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, היינו דייקא בתרועה שאינה דבר ברור ומפורש, והם מריעים זה בכה וזה בכה, כל אחד לפי מה שנמשך בלבבו, בנגיחה או ביללה, מתוך שהם אנודים יחדיו באהבה ואחוה ושלוש וריעות, ומשתתפים כל אחד בשמחתו ובצערו של חברו, ובוה מתרצה להם הקב"ה ומוחל על כל עוונותיהם, כי זהו רצונו ית"ש שיהיה שלום ואחדות בישראל.

ויפורש לשון הפיוט, באין מליץ יושר מול מגיד פשע, דבומן שלא זכו ישראל ח"ו כי אינם עושין רצונו של מקום ואין מליץ יושר שיעמוד נגד טענות המקטרג המגיד פשע ומונה חבילות חבילות של חמאים, אזי תגד ליעקב, שהקב"ה בעצמו ימצא זכות ויזכיר ויגד את דבר חוק ומשפט שעושים ישראל

שתא ביחיד וכו' דציבור נפישא זכותיה עיי"ש, הכזה גופא שמתפללים בציבור מורים על האחדות שכולם כאיש אחד ובלב אחד, ולפיכך לא חיישינן בציבור דלמא מעייני בעובדיה כדחיישינן ביחיד, כי בזמן שיש אחדות ביניהם אין כאן לא עון ולא פשע אלא מחילה סליחה וכפרה (עין בראשית רבה לח, ו).

*

ממעם זה לא היה ענין התרועה דבר ברור אלא מהן עושין כך ומהן עושין כך כנ"ל, כי כל אדם מישראל היה מתכוון לזכות את הכלל ולעורר רחמים על כנסת ישראל על ידי מצוה מן המובחר כפי שהרגיש בלבבו, ואין זה בנדר מחלוקת ביניהם מכיון שהכל הולך אחר הכוונה, וכוונתם שוה לבקש רחמים אחד על חברו, ומר כי אתריה בנגוחי ומר כי אתריה בילולי כיון שבוה מצטער עוד יותר, והצד השוה שבהם שכל אחד ואחד מצטער בצרתו של חברו ומתפלל עליו.

ולבן אין מפורש בתורה אופן התרועה, כי זהו מהדברים התלויים בלב כל אדם בנגוחי או בילולי כל אחד לפי מקומו, ובין הגניחה ובין היללה חשובים מאד לפניו ית"ש כיון שכוונתם רצויה לעשות מצוה מן המובחר על מנת לזכות את ישראל ולבקש רחמים עליהם.

ויורמו בלשון הכתוב (תהלים פא, ד-ה) תקעו בחודש שופר, דרחמנא אמר תקעו, אך בכסה ליום חגנו, רצ"ל שהתורה כסתה ולא כתבה במפורש באיזה אופן לתקוע אם בנגוחי ואם

אגודים יחדיו זה עם זה באחוה וריעות
וכנ"ל.

*

בזה יבואר המדרש (ויקרא רבה כט, ג)
יהודה ברבי נחמן פתח, עלה
אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז,
ו), בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב
ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי
מעם עלה אלקים בתרועה, ובשעה
שישראל נטמלין את שופריהן ותוקעין
לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא
הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה'
בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים
ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין
לרחמים וכו' עכ"ל, דבשעה שהקב"ה
יושב ועולה והמקמרג פותח לקמרג
ולהביא את כל עוונות בית ישראל, בדין
הוא עולה, כיון שאין מליץ יושר מול
מגיד פשע להצדיקם ביום דין
מעוונותיהם.

ובשעה שישראל נטמלין את שופריהן,
הרבה שופרות במשמע, ורומז
על כל אופני התקיעות והתרועות בגנחוי
גנח וילולי יליל, כי כל אחד לפי מנהג
מקומו מצטער ובוכה על צרתן של
ישראל ורוצה לעשות מצוה מן המובחר
לעורר רחמים על כלל ישראל, וכיון
שמצטערים על צער ישראל ממילא גם
כוונתם לשמים כי קוב"ה וישראל חד
(עיין זוה"ק פרשת אחרי ח"ג עג, א), וזהו
ותוקעין לפני הקב"ה, ועל ידי כך
מתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם
והופך להם מדת הדין למדת הרחמים.

ביום הקדוש הזה, על דרך כי חוק
לישראל הנ"ל, דהיינו התקיעה בשופר
אשר כל חד כי אתריה מצטער ובוכה על
צרתן של ישראל ומעורר רחמים על כלל
ישראל, ומראין בזה שכולם כאיש אחד
ובלב אחד, ולכן וצדקנו כמשפט המלך
המשפט, כי בשביל צדקה שעושין אלו
עם אלו ראויים הם למחילת עוונות.

*

זה שדרש רבי סימון מהפסוק ומי גוי
גדול אשר לו חוקים ומשפטים וגו',
אי זו אומה כאומה זאת, כנוהג שבעולם
אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים
ומתעטף שחורים וכו' שאינו יודע היאך
דינו יוצא, היינו שכך מנהג הגויים אשר
כל מה דעבדין לגרמיהו הוא דעבדין,
וכל אחד ירא ומרתת רק לנפשו שלא
יתחייב בדינו, ואינו חושב על זולתו כלל
וכלל, אבל ישראל אינן כן אלא לובשים
לבנים ומתעטפים לבנים ואוכלים
ושותים ושמחים ויודעים שהקב"ה עושה
להן ניסים, היינו לאחרים ולא כל אחד
לעצמו, וזאת כי כל איש ישראל יודע
שהקב"ה אוהב את עמו ישראל ולכן
לכלל כולו לא יאונה כל רע ובוודאי יצא
גור דינם לטובה, ועל כן הוא שמת אף
שעל עצמו אינו בטוח שיצא זכאי בדינו
שהרי ספרי חיים וספרי מתים פתוחים
לפניו ומי יודע אם לא יגרמו חטאיו.

ועל זה אמר הכתוב, ומי גוי גדול אשר
לו חוקים ומשפטים צדיקים וגו',
דמי עוד גוי כזה בעולם כמו האומה
הישראלית שיש לה חוק ומשפט כזה של
תקיעת שופר, שבו מראים עד כמה הם

בשולחן המהור ליל א' דראש השנה תשכ"ד

ולחדש חידושים אמיתיים בתורה הקדושה.

וחכמי ישראל שלמדו תורה באופן המושלם ביותר, הם זכו לחדש ולדרוש בתורה היאך לקיים מצות תקיעת שופר כראוי, ובכוונה מיוחדת הסתירה התורה ענין זה, בכדי ללמדנו את כוחם של החכמים לחדש חידושי תורה.

וזהו, אשרי העם יודעי תרועה, שיודעים סיבת הדבר שבתורה

נכתב בפירוש רק תרועה ואילו את שאר חלקי המצוה דרשו חכמים, כדי ללמד בזה כי ה' באור פניך יהלכון, דכאשר לומדים תורה והולכים בדרך ה', אזי השי"ת מאיר עיני הלומדים בנהורא דיליה שיוכו לכתרה של תורה ולחדש חידושי אמת על פי תורה, כי רק בכח זה יכולים חכמי ישראל לדרוש ולתקן תקנות באופן קיום מצוות.

בן יזכנו השי"ת ללמוד וללמד בקדושה וטהרה, אכי"ר.

בפסוק (תהלים פט, טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון.

נראה לומר, דהנה בתורתנו הקדושה נצטוונו (במדבר כט, א) יום תרועה יהיה לכם, היינו תרועה כלבד, וכאו חז"ל והוסיפו (ראש השנה לז, ב) על פי דרשות וגזירה שוה גם תקיעה לפניה ולאחריה, וקבעו דתרועה היינו גנוחי גנה וילולי ליל (שם לד, א), ויש לבאר למה לא נתפרש בתורה מצות תקיעת שופר כתיקונה וכהלכתה עד שבאו חז"ל ודרשו את כל פרטי המצוה.

ויבואר על פי המדרש (בראשית רבה נג, יד) אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם מן הכא ויפקח אלקים את עיניה ע"כ, והיינו דאותם בני אדם שיש להם סייעתא דשמיא וזוכים לכתרה של תורה על ידי שלומדים והוגים בתורת ה' יומם ולילה בקדושה וטהרה, הקב"ה מאיר עיניהם בתורה וזוכים לחדש חידושים לאמיתתה של תורה, אבל אלו שאינם עוסקים בתורה כדבעי אינם זוכים לסייעתא דשמיא לאוקמי גירסא אליבא דהלכתא



בשולחן המהור יום א' דראש השנה תשכ"ד

של אדם קצובים לו מראש השנה וכו' עיי"ש.

ובפיוט (ליום א' דראש השנה, בכרכות קריאת שמע, ד"ה כבודו אהל) חוק

בפסוק (תהלים פא, ד-ה) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, וחז"ל דרשו (ביצה טז, א) דהאי חק לישנא דמוזני הוא, ומכאן שכל מוזנותיו

ציבור שאינו בן טובים, דוהו פלא. אלא דבשביל להשפיע רוחניות לבני ישראל צריך אדם שהוא קדוש וטהור ומגוע אבות קדושים, דיש לו יותר כח מאשר צדיק בן רשע, כדמצינו אצל יצחק ורבקה שנאמר (בראשית כה, כא) ויעתר לו ה', ופירש רש"י, לו ולא לה שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה עכ"ל, וזאת כי בתפילה ההיא היה תלוי כל האומה הישראלית, ולזה בוודאי מסוגל יותר תפילת צדיק בן צדיק.

אבל בשביל להשפיע גשמיית מסוגל יותר אדם שלא היה הגון כל כך, כי על ידי שיעשה תשובה מאהבה ויתהפכו זדונותיו לזכויות, יזכה לשכר כהאי עלמא וכך יוכל להשפיע טובה וברכה לבני ישראל.

ובהאמור יבואר מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי לגבי רבי חנינא בן דוסא (ברכות לה, ב) הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך, דהנה העבד מסתובב בבית המבשלות ובהיכל ששם סועד המלך את לבו, ויכול ליטול כאוות נפשו משיירי הסעודות ולחלקם לאחרים ולהנות בהם בני אדם, מה שאין כן השר שאינו יכול לעשות זאת. ובוה שיבח רבי יוחנן בן זכאי את רבי חנינא בן דוסא שיש בכוחו לעלות למרום וליקח משם חבילות של שפע ופרנסה ורפואות ושאר ענינים ולהשפיעם לבני ישראל.

וזהו שאמר הפייטן, חוק לישראל הוא לזכותם מלך, שמלכם ית"ש מהפך זדונותיהם לזכויות, ועל הזכויות האלו יש שכר גם כהאי עלמא, ולכן מרף

לישראל הוא לזכותם מלך, מרף נתן ליראיו ממליך כל מלך, יזכור לעולם בריתו בזכרון טוב מלך. וצריך ביאור.

נראה לומר, דהנה שכר מצוה כהאי עלמא ליכא (קידושין למ, ב), ומעם הדבר כי יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה (אבות ה, יז), ואף אם יקבל האדם כל חללי דעלמא מלא בכסף וזהב, לא יהא בזה די שכר עבור מצוה אחת דרבנן.

אמנם הובא בספרים (עין נחלת בנימין, מצוה קלה, אות ב; באר שבע, פרשת תשא, ד"ה ובאופן אחר יל"פ במדה דאיתא) דאף שעל מצוות שקיימו בפועל אין שכר כהאי עלמא, אבל על מה שאמרו חז"ל (יומא פו, ב) דבתשובה מאהבה זדונות נעשות לו זכויות, אזי על הזכויות האלה שפיר יש שכר מצוה גם כהאי עלמא.

בוה הבנתי מה שאמר פעם זקה"ק מצאנו זי"ע לכתוב בקוויםל בקשה לפרנסה, דהנה ישראל קדושים הם ואין בהם שום חטא אלא הם מלאי מצוות, אבל כיון ששכר מצוה כהאי עלמא ליכא אי אפשר לתת להם שכר ופרנסה בחיים חיותם. לכן הם באים אל הצדיק אשר הוא בשפלותו סוכר שהוא מלא חטאים עוונות ופשעים, אבל כיון שיש בו לכל הפחות הרהורי תשובה מאהבה וזדונותיו נעשות לו זכויות, אשר על זה מגיע שכר גם כהאי עלמא, אזי באים בני ישראל לבקש שישפיע להם משפע הפרנסה שמגיע לו.

ויבואר מה שכתב הטור (עין אורח חיים, סימן נג) דאפשר ליקח שליח

ביתר שאת יבואר הכתוב, ובהקדם
דהנה בתורה לא מצינו שראש
השנה הוא יום תשובה, אמנם מזה
שקוצבים לבני אדם את מזונותיהם
מוכח שזהו יום תשובה, כי רק בזכות
התשובה מאהבה אפשר לקבל שכר
בהאי עלמא. וזהו תקעו בחודש שופר,
וכנ"ל דמורה על תשובה ושיפור
המעשים, ואף כי בכסה ליום חגנו,
שבתורה מכוסה ענין התשובה בראש
השנה, אבל מזה אשר כי חוק לישראל
הוא, שקוצבים מזונותיהם של יושבי
תבל, זהו הוכחה שהוא יום מיועד
לתשובה.

נתן ליראיו ממליך כל מלך, שזוכים
לפרנסה בהרחבה.

בן יבואר על דרך זה הכתוב, תקעו
בחודש שופר וגו', שתעשו תשובה
ושפרו מעשיכם, ועל ידי התשובה
מאהבה שיש שכר מצוה כנ"ל יקויים כי
חוק לישראל הוא, חוק לישראל דמווני
בהאי עלמא וכל מזונותיכם יהיו קצובים
לכם על כל השנה.

על דרך זה גם יבואר הכתוב (במדבר כג,
א) יום תרועה יהיה לכם, דעל ידי
התשובה שעושים בשעת תקיעת שופר,
יהיה לכם לכל צרכיכם (עין ביצה כה, ב),
היינו פרנסה בהאי עלמא.



בשולחן המהור ליל ב' דראש השנה תשכ"ד

(תענית ח, א) ילך אצל חסיד שבדור וירבה
עליו בתפילה.

וזהו שאמר משה, כשתהא רואה בניך
בצער, וצערם הוא על כך אשר
ואין מי שיבקש רחמים עליהם מחמת
העדר הצדיקים בדור יתמי דיתמו, אזי
בעת הזאת מיד ענה אותך הקב"ה
לבדך. ואכן הבטיח הקב"ה למשה רבינו,
כי בדור יתום כזה בכל שעה שיקראו
אותי אני אענה אותם, וכל מי שזעק
מקירות לבו יענהו הקב"ה משמו קדשו,
דכתיב כה' אלקינו בכל קראנו אליו.

ויבואר המדרש (ויק"ר כג, ד) א"ר
יאשיה, כתיב (תהלים פג, טו) אשרי
העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם
יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו'.

במדרש (דברים רבה ב, יא), אמר משה
לפני הקב"ה, רבוננו של עולם
כשתהא רואה בניך בצער ואין מי
שיבקש רחמים עליהם, מיד ענה אותך,
אמר לו הקב"ה, משה חייך בכל שעה
שיקראו אותי אני אענה אותם דכתיב
(דברים ד, ז) כה' אלקינו בכל קראנו אליו
עכ"ל. וזק"ה ק מוהרצ"א זי"ע בבני
יששכר (מאמרי תשרי, מאמר ב, אות ו) עמד
על דברי המדרש בכמה דקדוקים ועיי"ש
מה שתירץ לדרכו.

ויש לומר, דעיקר צערם של ישראל
קדושים הוא על כי הצדיק אבד
ואפסו עורכי תפילה, והם צועקים
להשי"ת ראה כי אפסו חסידינו ומפגיע
אין בעדנו, ואין בידם לקיים מאמרם ז"ל

ועל זה גופא גנוחי גנח וילולי יליל, שאנו מייללים על כך שאנו בעצמנו צריכים להיות אלו שגנוחים ובוכים, מחמת שאין לנו מנהיגים וצדיקי אמת שיעתירו בעדנו. ודרש רב יאשיה, שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, דבזמן כזה שהעם הם יודעי תרועה מחמת העדר צדיקים וכנ"ל, הקב"ה שומע תפילת כל פה, וגם העם שמתפללים מעומק לבם עולה בידם לפיים ולרצות את הבורא כל עולמים, ובזכותם מה עושה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

ואמרת אשרי העם יודעי תרועה וכו', אלא אשרי העם אלו ישראל שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, מה עושה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים (עין בני יששכר, מאמרי תשרי, מאמר ג, אות יב).

דהתרועה היא גנוחי גנח וילולי יליל (ראש השנה לד, א), ומורה על תפילה מעומק הלב ביבבא וביללה, ובוא יבוא דור אשר לא יהיו צדיקים שיתפללו עבור בני ישראל אלא אשרי העם יודעי תרועה, שהעם בעצמם יהיו צריכים להתפלל ולבקש בגנוחי וילולי ולדפוק על שערי שמים, כי יתקיים בהם צרור הכסף לקח בידו אלו הצדיקים (סנהדרין צו, ב).



בשולחן המהור יום ב' דראש השנה תשכ"ד

זהו שאמר הכתוב, תקעו בחודש שופר, שבני ישראל עסוקים רק במצוות היום, ואילו בבסא ליום חגנו כי חוק לישראל הוא, והז"ל דרשו (ביצה טו, א) דהאי חוק לישנא דמוזני הוא, והיינו שבני ישראל מכסים ומסתירים את בקשותיהם על מוזנות ופרנסה ושאר עניני גשמיות, אבל משפט לאלקי יעקב, רצ"ל אלקינו שבשמים משפיע זאת להם במתנה אף מבלי שיבקשו.

ויתורין הסתירה, דכתוב אחד אומר (תהלים קיא, ה) מרף נתן ליראיו, וכתוב אחד אומר (שם קמה, טו) ומשביע לבל חי רצון, אלא דלכל חי הוא משביע לפי רצונם ומבוקשם, אבל היראים אף על גב שאינם מבקשים הוא נותן להם במתנת חנם בלי שום בקשה מצדם.

בפסוק (תהלים פא, ד-ה) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.

נראה לומר, דהנה כשמגיעים הימים הקדושים ימי הדין והמשפט שבו דנים את כל יושבי תבל, אזי בני ישראל ברוב צדקותם וקדושתם אינם מבקשים כלל על עניני גשמיות וצרכי הגוף, אלא אך ורק על רוחניות ושיתגדל ויתקדש שמו הקדוש בעולם.

אמנם הבורא כל עולמים אבינו אב הרחמן אשר הוא צופה ומביט ויודע כל מה שחסר לבני ישראל, ושכאמת הם זקוקים לשפע פרנסה וכלכלה ומוזנות עבורם ועבור בני ביתם, אזי הוא נותן זאת להם ברוב טובו וחסדו בלי שום בקשה ושאלה מצדם.

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת האזינו שבת שובה תשכ"ח

הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה וכו' עיי"ש. ושואלים הלכו בו מה מהותו הנכון כהר גבוה או חוט השערה, דהלא בודאי לא מראים דבר בלתי נכון.

ויש לומר ששניהם אמת, [דכך דרכו של יצר הרע לעשות הר גבוה מחוט השערה, למשל] שמצד אחד ניקל לו להיות געור כל הלילה בשביל לנסוע למקום שהוא רוצה או לעשות איזה ענין שלבו חפץ, ומצד שני אם בא לעסוק כל הלילה בתורה הקדושה הוא מרגיש שממש אינו יכול להחזיק מעמד. והיינו דקאמר שלצדיקים נדמה להם כהר גבוה, כי הבאים לעבוד את ה' היצר הרע מעמיד בפניהם הרים גבוהים לעכב בעדם. ומזה סיבה למה שרואים דעל אף שרוצים באמת לעבוד את השי"ת, הם נמנעים, בהיות וכל מצוה באה להם ממש כמו לעלות על הר גבוה.

על כן אמרו (ברכות סג, ב) שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, דאין באפשרות להתעלות ולהיות תלמיד חכם אלא אם כן גומר

בתורה"ק (דברים לב א-ג) האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, יערוף כמטר לקחי תול כמל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרכיבים עלי עשב, כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיננו.

ונראה לרמוז בזה, בהקדם מה ששמעתי ממו"ח [מזיוו"ר] הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל"ה, שאמר פעם על אחד שלא התנהג כשורה: למען האמת הוא יהודי כשר רק שאינו מוכן למסור נפשו, ובכל דבר מחליט שאצלו זה בגדר פקוח נפש, ושלכן אינו מחוייב בדבר, עכדה"ק.

והוא דבר חכמה עמוקה, ונוגע לכל אחד. כי באמת טוב מאוד לעבוד את ה' וכל אחד מרגיש בכך ממש מתיקות, רק שהיצר הרע מתגבר להערים עליו קשיים מרובים עד שנדמה לו הדבר כמסירת נפש, כך בבחורים וכך באברכים, לכל אחד מסית לפי דרגתו ומצבו, וכגון שאומר לאברך שאינו יכול לעשות מה שהוא רוצה בגלל שזה יפריע לשלום בית שלו, ועל פי זה מורה היתר לעצמו שאינו יכול לשמור ולעשות את הדבר בהיות וזה ממש בגדר מסירת נפש, ופקוח נפש דוחה הכל, וכך הוא הולך מעבירה לעבירה בהיותו נמשך אחר יצרו כשור לטבח יובל ל"ע.

זה נראה הפירוש במה שאמרו (סוכה נב, א) לעתיד לבוא מביאו הקדוש ברוך

ויפורש בזה מה שנאמר (דברים יא, יג) והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, וצריך לבאר הכוונה במה שאמר כאן ובכל נפשכם, דבמה שנאמר בפרשה ראשונה (שם ה, ה) ובכל נפשך פירשו חז"ל (ברכות נד, א) אפילו הוא נוטל את נפשך, שאפילו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת משלש עבירות וכו' (רמב"ם, יסודי התורה ה, ז), ואם כן איך אמר כאן ובכל נפשכם על כל מצוות שבתורה. אלא שהורה הכתוב בזה שאם אתה רוצה לשמוע אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום, זה יתכן רק אם תקבל על עצמך לעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, שתהא מוכן למסור נפשך על כל מצוה שבתורה, רק אז תוכל לקיים כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה, כי אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם.

*

יש בענין זה אריכות גדולה בספרי תלמודי הבעש"ט,^א ומהגה"ק

^א א"ה. כנראה הכוונה על המשל מהבעש"ט שהביא בדגל מחנה אפרים (פרשת וילך, בפסוק ואנכי הסתר, וביותר אריכות שם בהפטרת כי תבוא): למלך שעשה כמה מחיצות באחיות עינים לפני היכלו שלא יוכלו ליכנס אליו, ונסתתר שם, ועשה חומות ואש ונהרות, באחיות עינים הכל לפני בניו. והנה מי שהיה חכם נתן לב לדבר, איך אפשר שאביו הרחמן לא יתרצה להראות פניו לבניו ידידיו, אין זה כי אם אחיות עינים, והאב רוצה לנסות אם ישתדל הבן לבוא אליו, ובאמת אין שום הסתרה. והנה מיד כשמסר נפשו לילך בנהר, נסתר

בדעתו יעבור עלי מה ולא אסור מן הגמרא, כל עוד ועיני פתוחות לא אפסיק מלמודי. ואם יחליט כך אז יוכל באמת ללמוד כל היום וכל הלילה ולא יקרה לו שום נזק וחסרון,^א [ויתברר לנוכח שכל ההר הגבוה אינו אלא כחוט השערה]. מאידך מי שמבקש לעבוד את ה' בעוד שאינו מוכן להמית עצמו ולמסור נפשו על כך, בקל ישל ועלול ליפול ולירד עד שאול תחתיה רח"ל. לפיכך על יהודי להחליט בעצמו, ברצוני לעבוד את ה' אפילו אם אסבול בשביל כך כל היסורים שבעולם, דכלפי השי"ת אין חיי נחשבים לכולם, בידך אפקיד רוחי.

^א לכאורה הלא אסור ליתן נפשו על כל מצוות שבתורה, ואדרבה אמרו (בבא קמא סא, א) כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו. ועל פי דברי מוחזצ"ל יבואר הכוונה, דנגד מצימת היצר שמעמיד בפני האדם כל דבר כאילו זה כרוך בפקוד נפש, אין עצה אלא שיאמר הנני מוכן ומזומן למסור נפשי על קיום המצוה. אם יסיתו יצרו לאמור אם תשכים בבוקר ללמוד תסתכן בדלקת ריאות, יאמר אף על פי כן, אני אמסור את חיי עבור השי"ת; אם יבוא עליו בחלקלקות לשונו שאם לא יעמוד מבית המדרש לילך אל ביתו יופרע השלום בית שלו, וחיי אינם חיים, יאמר מוכן אני להמית עצמי על דברי תורה. לפיכך אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, דבלי זה תמיד ימציא לו הבעל דבר טענות סרק שאם יעסוק בתורה הוא ממית עצמו, ואסור לאבד עצמו לדעת, וכתוב וחי בהם וכו', נמצא דמי שאינו מוכן להמית עצמו על התורה אף פעם לא ילמוד. (בשיעור חומש ורש"י פרשת שלח תשל"ב, גליון אלף תרי"ד. וע"ע בשיעור חומש ורש"י פרשת ויגש תשכ"ג, גליון תתרי"ב)

עכדה"ק. ולדרכנו יבואר עוד שעובר על המדה כמה שהוא צובע ומשנה צורת המצב, והיינו שמפתה את האדם שאם לא יעשה עבירה זו יחלה וימות, ואם יעסוק בתורה יחלש ויחלה, וכיוצא בזה, והוא לא נברא אלא להסית האדם שיעשה עבירה להנאתו ולא מפני דוחקו.

ויוֹרְמוֹז על כך באומרם ז"ל (ברכות סא, א) אוי לי מיוצרי ואוי לי מיוצרי עב"ל, דגלוי וידוע לבורא כל עולמים שאם משום הרגשת ההנאה וטעם החטא בלבד לא היה שום אדם מישראל עושה עבירה, כי כל אחד ירא מאוד מן החטא, רק שיצר הרע מפתה אותו שאי אפשר לו בלי זה, ושוה ממש בגדר מסירת נפש, והיינו אוי לי מיוצרי שהיצר מטעה אותי שאוי ואבוי לי אם לא אחטא. וכל איש בחטאו אין כבוונתו בשביל ליהנות ממעשה העבירה, רק בגלל שנדמה לו שאוי לו אם לא יעשה.

*

על פי הדברים האלה יבואר בענין מצות תקיעת שופר בשברים תרועה, שכמבואר בחז"ל (ראש השנה לה, א) הוא גנוחי גנח וילולי יליל, וצריך לבאר הא דאמור רבנן בכפילא, וגם מה זה שייך לתשובה על החטאים^א. ויש לומר שהכוונה בזה למליצת יושר, שאנו אומרים להשי"ת אתה הצופה ומביט בלבי יודע נאמנה שאין ברצוני לחטוא

מקאמארא זי"ע יש בזה דרושים ארוכים על פי סתרי תורה (ראה בכל המובא בבעש"ט על התורה, פרשת וילך, במקור מים חיים הערה ג), אך שכל דבר מסתיר [המלך על ידי חומות], וזה מהשקף של הסטרא אחרא.

ונראה לבאר בזה מאמר הבעש"ט הקדוש זי"ע (מוכא בכן פורת יוסף, בדרשות והוספות קונטרס אחרון, ד"ה ושמעתי ממורי: ועיין בעש"ט עה"ת, פרשת בראשית, אות קמו) על הגמרא (שבת עה, א) שוחט משום מאי חייב, [רב אמר] משום צובע, [ושמואל אמר משום נטילת נשמה], שהכוונה על יצר הרע השוחט דעלמא (תוספות שם) משום מה מתחייב לעתיד לבוא (סוכה נב, א), הא לכך נברא, והוא מחוייב ועומד לעשות תפקידו, ומשני משום צובע, שהוא צובע עצמו בדמות יצר טוב, ועל ידי זה נוטל נשמה,

אחיות עינים ועבר בו, וכן בכל המחיצות, עד שבא להיכל המלך. ויש טפש שירא להתחיל לעבור המחיצות, ויש שעובר המים וחוזר מפני החומות ומפני האש, והנמשל ידוע וכו' עיי"ש.

ובבן פורת יוסף (פרשת מקץ, ד"ה ונ"ל דכתבתי): שמעתי ממורי זלה"ה משל שאמר קודם תקיעת שופר, שהיה מלך אחד חכם גדול, ועשה באחיות עינים חומות ומגדלים ושערים, וצוה שילכו אצלו דרך השערים והמגדלים, וצוה לפזר בכל שער ושער אוצרות המלך, ויש שהלך עד שער אחד וחזר, ויש וכו', עד שבנו ידידו התאמץ מאד שילך אל אביו המלך, אז ראה שאין שום מחיצה מפסיק בינו לבין אביו, כי הכל היה אחיות עינים. והנמשל מובן, ודפח"ח. וכל זה האחיות עינים הוא מהשקף של הסטרא אחרא שעשה המלך, כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים בשביל לנסות בהם את ישראל, כנודע].

^א כמבואר ברמב"ם (הלכות תשובה ג, ד) שענין תקיעת שופר לעורר לתשובה.

בתרועה, כשאומרים לפניו שלא חטאו אלא בגלל שהיה נראה בעיניהם כהכרח גמור לעשות העבירה.

כך זה הולך מן הגרוע שבגרועים עד הטוב שבטובים, שבוה כל תחבולת היצר הרע להרכות ההסתרים, להגדיל ולהכביד מאוד, עד שיהא הדבר נדמה בעיניו כמסירת נפש ממש. ולדוגמא, כאשר יהודי רוצה לעלות לארץ הקודש, מראה לו הבעל דבר איך ששם המצב כבי רע והאנשים שם מצטערים ושרויים ביגונם, בעוד שההיפוך הוא הנכון כי בחוץ לארץ זה האדם עצמו סובל צרות ושרוי בדחקות ועניות, ואילו יושבי ארץ הקודש לא יחסרו כל טוב. כן גם ראינו בעינינו איך שגדולים וחשובים הפליגו באניה מגרמניה לאמריקה בעיצומו של שבת קודש, וחללו שבת בפרהסיא, בגלל שנדמה להם שזה ממש ענין של פקוח נפש.⁷¹ דוה כל אומנותו של הרשע הלזה, להראות הכל בפני האדם כמצב של פקוח נפש ממש. רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב, שאור שבעיסה (ברכות יז, א), אוי לי מיצרי.

*

⁷¹ וזכרנוי כשהעמידו בשבילנו ספינה להסיע אותנו מגרמניה לאמריקה, ורשעי הדז'יניט במכוון קבעו את הנסיעה ליום שבת קודש, ורבים לא עמדו בנסיון ונסעו משם בעצם יום השבת, ותהלה להשי"ת נתאספנו קומץ קטן עסקנים וסידרנו עוד נסיעה שתפליג באמצע השבוע. וב"ה איכשר דרא וכיום הם כבר שומרים שבת ומעוררים אחרים לכך. (בשולחן הטהור נעילת החג שמחת תורה תשמ"ב, שפע חיים לימים הנוראים ח"ב עמ' רמב)

לפניך, באמת עז רצוני ללמוד תורה ולקיים כל המצוות, אלא שמרוב הרפתקאי דערו עלי נדמה בעיני על כל דבר שזה ממש בגדר מסירת נפש, ויש לדון אותי כאונם על כל מה שחטאתי רק בגלל שכל כך אוי לי מיצרי. על זה כבוא יום הדין מרמזים להשי"ת בנגוחי גנח וילולי לילי, דהיינו שבשעת החטא גנחתי ויללתי בכפליים, מצד אחד התאנחתי על זה שאני עושה את העבירה [אוי לי מיוצרי], ומאידך בכיתי ויללתי על הסבל הרב שיעבור עלי אם לא אעשה [אוי לי מיצרי], והנסיון היה גדול מדי בשבילי.

ויפירש כן בדברי המדרש (ויקרא רבה כב, ד) אמר רב יאשיה, כתיב (תהלים פמ, מז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו', ואמרת אשרי העם יודעי תרועה, אלא שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, מה עושה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים (עין בני יששכר, מאמרי תשרי, מאמר ג, אות יב). היינו שבאמצעות התרועה, בנגוחי וילולי, יודעים לרצות את בוראם באומנם רצוננו לעשות רצונך, אלא שכל כך נתרבו עלי הקשיים מתוקף הצרות עד שהייתי כמוכרח לעבור.

ומפרש המדרש כן בדברי הכתוב **אשרי העם יודעי תרועה,** רצ"ל דיודעים הם שרע ומר עזובם את ה', והם בוכים ומייללים ה' באור פניך יהלכון, שבאמת מבקשים ללכת באור פני ה' לשמור ולעשות כל מצוותיו, רק שהיה נדמה להם הדבר כפקוח נפש אם לא יעברו. בכך יודעים לרצות את בוראם

הרע אומר לאדם הלא אתה כל כך שקוע בתאוות וכבר אין בידך לפרוש ולשוב, אתה כבר איש זקן ושיבה, ואין בכוחך לעשות מאומה, ואולם האמת לאמיתו כאשר תדרוש הימב תראה 'בהמצאו', שהוא ית"ש ממש מצוי אצלך וקל מאוד להיות יהודי. קראוהו - אם רק תקרא אליו ותרצה להיות יהודי תראה אשר בהיותו קרוב, שהוא ממש קרוב אליך מאוד, ומבקש ממך שתעבוד אותו. עליך רק לקיים יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, ואז תראה מה טוב להיות יהודי, ומה נעים לעסוק בתורה וללמוד גמרא ותוספות, ושאיך הקב"ה בא במרוניא עם כריותיו (עבודה זרה ג, א) [לדרוש מהם מעבר ליכולתם].

*

כתב הרמ"א בהלכות ראש השנה (אור"ח סימן תקפג, ב) יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא, ועוד שהן מרבים כיחה וניעה ומבטלים התפלה עכ"ל. ושני הטעמים צריכים, דעל הטעם שבגימטריא חטא יש מקשים הלא כמו כן עולה בגימטריא טוב,⁽¹⁾ לכן צריך הטעם השני לפי שמרבה כיחה וניעה. ועל זה קשה למה דוקא אגוז הרי יש עוד הרבה דברים שמרבים כיחה וניעה וגורמים להשתעל (ועיין מטה אפרים,

להברה זו באים בעת שחוזרים בתשובה [בתקיעת שופר], ואז ילולי יליל ביתר שאת ויתר עוז דאיך לא הכרנו שכל זה מעשה יצר הרע, שמעמיד בפנינו כל דבר קטן כגדול וכקשה מנשוא. כשיהודי רוצה לעבוד את השי"ת וזוכה שהשי"ת מגלה עיניו, הוא מכיר בכך ומתבונן בעצמו איך זה עברתי על רצון ה' בגלל זוטות שכאלו דברי הבל ורעות רוח, כמה טוב היה לי בין בזה ובין בבא אילו הייתי עובד ה' באמת, וכי לא היה לי הרבה יותר טוב ללמוד תורה יומם ולילה, לולי שהיצר הסית אותי ונדמיתי שמאוד קשה הדבר.

זה שאמרנו בהפסרת היום, והוא הראשון מתרתי דתיובתא (שור אור"ח סימן תכח), את דברי הנביא (הושע יד, ב) שזבה ישראל עד ה' אלסקך ואז תכיר לדעת כי כשלת בעונך, שהיצר הרע התעה אותך והמיט עליך אסון וכשלוך, כל עוד והוא שקוע בנ' שערי טומאה חושב תמיד על הכל שמוכרח לעשות, אבל כשחוזר ושב להשי"ת נוכח לדעת שהכל היה רק מכשול מפיתוי היצר.⁽²⁾

וכן בהפסרת צום גדליה, והוא השני מתרתי דתיובתא, הנביא אומר (ישעיה נה, י-י) דרשו ה' בהמצאו, שיצר

⁽¹⁾ ראה להחיד"א בברית עולם ובלב דוד על ספר חסידים (סימן אלף קנג): ובילדותי לא הייתי מבין כי אגוז בגימטריא טוב, ועם הכולל גימטריא חטא, ולמה נבוא חשבון עם הכולל שהוא גימטריא חטא, ולא נאמר בפשיטות שהוא גימטריא טוב וכו' עיי"ש (וכן בדבש לפי, מערכת י, אות כג; בן יהוידע על יזמא פז, א).

⁽²⁾ א"ה. הכוונה בזה לישוב קושיית הגמרא (יזמא פז, ב) על אומרנו כי כשלת בעונך, הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול עיי"ש. שאכן המדובר מחטא במזיד, אבל הסיבה לכך היא מה שהכשילו היצר הרע בערמתו לחשוב שהדבר נחוץ וצריך לו לטובתו, ולא היה לו לב לדעת שבעצם נותן לפניו מכשול.

שהתורה היא מתוקה מדבש ונופת צופים (תהלים י"א), ובוכה ומתלונן על עצמו אך זה עלתה בלבי חשש שלימוד התורה יביא אותי לידי חולי וחולשה, וחשבתי שרק אגוז הוא טוב, אלמלי הייתי תמיד יודע ומכיר במזגה ומתיקותה של התורה הקדושה הייתי חוסך מעצמי כל הצרות.

והולכין אל הנהר לומר פסוק (מיכה ז, י"ט) ותשליך במצולות ים כל חטאתינו (רמ"א אור"ח סימן תקפ"ג, ב), ובודאי שיש בזה רזון דרוין, ועל פי נגלה אפשר לומר שכראש השנה אנחנו מבקשים לעורר זכות על עצמינו, ועל דרך (ישעיה מג, כו) ספר אתה למען תצדק, ומראים בזה שכל מה שחטאנו היה בגלל שהיצר הרע התעה אותנו שבלי זה אנו כאילו טובעים בים, טבעתי ביון מצולה ואין מעמד באתי במעמקי מים ושבלת שמפתיני (תהלים ס"ג, ג).

ובזה מתורץ הקושיא שמביא זקני הקדוש זי"ע בישמח משה (פרשת נצבים) איך אדם יכול לחטוא נגד ה' הגדול והנורא באם הוא מאמין בו עיי"ש¹, אבל האמת הוא שלא חטאנו

סימן תקפ"ג), ועל זה נצרך הטעם הראשון ששייך דוקא באגוז.

ולפי דרכנו נראה לומר ששני הטעמים אמת ויחדיו יהיו תמים, שהכוונה בזה להורות על דרכו של יצר הרע. דמטבע האגוזים שגדלים על האילן יש עליהם קליפה בעלת צבע חזק, שכל הנוגע בה יש לו מורח רב אחר כך לנקות אצבעותיו מהכתם. ומתחת לזה יש קליפה שקשה מאוד לפצת, ומתחתיה יש עוד קליפה אחת שצריך להסיר (ועיין זוהר ח"א י"ב, ב; שם מד, ב), ולאחר כל העבודה הקשה שעליו לעבור עד שמגיע אל האוכל זה עוד מרבה בו כיחה וניעה ובא לידי שיעול, ובכלל אין מעמו כל כך מתוק לחיך, ועם כל זה היצר הרע משדל אותו ליקח אגוז כי רק זה טוב למאכל. ומראים בכך דוגמא על מעשה החטא, שבשביל רגע אחד של תאוה הורס עצמו בזה ובבא, והיצר מפתהו שזה טוב לו. ובמניעת אכילת אגוז בראש השנה מתכוין להראות שמקבל עליו שלא להניח עצמו עוד מן היצר הרע, לא עוד אטה אוזן קשבת לקול דבריו שיגיד לי מה טוב בשבילי, כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי (ירמיה לא, י"ח, ובהפטרות יום כ' דראש השנה) איך זה נשמתיתי להאמין ליצר הרע.

ונוהגים לטבול פרוסת המוציא בדבש (שולחן ערוך הרב, אור"ח סימן תקפ"ג, ד; מגן אברהם, סימן תקפ"ג ס"א), דלחם זו תורה דכתיב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי (בראשית רבה ע, ה), ובכוא יום טוב של ראש השנה מכיר לדעת את האמת

¹ וזה לשון קדשו (בד"ה עוד יתבאר): דכבר כתבו הספרים הקדושים קושיא גדולה וחזקה על עוברי עבירה, והוא תמידי קיימת דלית לה פריקו ולית נגר ובר נגר דיפרקינה. והוא, אם אתה עושה עבירה קשה ממה נפשך איך תחשוב, אם אתה מאמין באמת שהא-ל יתברך רואה אותך איך אתה עוזת פנים גדול כל כך שאתה יודע שמלך מלכי המלכים הקב"ה רואה אותך והוא עומד אצלך ואתה עושה כך, הלא אם היה כאן איזה אדם, ומכל שכן אדם חשוב ודאי לא

(אור"ח סימן תרה) וכתב שיש למנוע המנהג, מכל מקום כך מנהג כל ישראל. ולפי דרכנו יבואר דיש לנו רק עצה אחת, לומר להשי"ת כי הגלות הארוכה היא בעוכרינו, אחרי אלף ותשע מאות שנות גלות בחשכה גדולה כזאת, והיצר הרע מסית אותנו שכל הצרות הם בסביבת קיום התורה; אם תעשה ככל הגויים תהא בריא אולם ויהא לך שררה ועשירות, ואם תעסוק בתורה יבואו עליך צרות רבות ורעות. ומה יכולים לעשות קמני השכל ונשמות שפלות שכמונו, אחרי שנשארנו אחר מעיר ושנים ממשפחה, והננו ללעג וקלם בנייים.

על זה אומרים שאנו בני אדם יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל, דמתוקף הצרות ממש נלקח מאתנו הבחירה, והננו כתרנגול הזה שאין לו שום כח הבחירה [ושוחטים אותו], כי עינינו לא ראו שמי שעוסק בתורה נכנס לחיים טובים ארוכים ולשלום, אדרבה ראינו איך שטבחו והרגו אבות על בנים, ויונקי שדים שלא חטאו, ובכך הראה לי יצר הרע שאם אשמור ואקיים את התורה הקדושה יהא רע עלי מאוד.

*

איתא במדרש (הובא בשבט מוסר, פרק לו; י"טב פנים, אבני זכרון אות ל) אין שלום אמר ה' לרשעים (ישעיה מז, כב) מכאן שהקדוש ברוך הוא אוהב את הרשעים עכ"ל. ונלאו כל חכמי לב לפרשו. ונראה לפרש במקרא זה שרמזו לאמתלא שהשי"ת מלמד זכות על

במרד ובמעל ומהעדר יראת חטא, רק מתוך דמיון שזה בנדר פקוח נפש. על כן הולכים לתשליך אצל הנהר לומר, אמנם אנו יראים ממך, ומתייראים מן החטא, רק שנדמה לנו תמיד שאנחנו ממש כמובעים בים אם לא נעשה את העבירה,^ט או מפני אימת הגויים שנמשלו לים (ילקוט שמעוני, פרשת בלק, רמז תשסה), כדבר שנאמר (תהלים קכד, ד-ה) אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשנו, אזי עבר על נפשנו המים הזידונים. וצרות רבות אשר סבבנו הם הגורמים לכל החטאים.

*

על דרך זה יש לרמוז בענין הכפרות בערב יום הכפורים, שאומרים זה חליפתי וכו' ולפני זה אומרים בני אדם יושבי חושך וכו', ומקור מקומו טהור מהאריז"ל, והגם שהבית יוסף קורא תגר

עשית זאת בפניו בשום אופן, ואיך תעשה זאת לפני מלך גדול ונורא אשר כל דיירי ארעא כלא חשובין קמיה, ואיך אימתך לא תבעתך. ואם תחשוב שאינו רואה, זה קשה מן הראשון שאתה כופר בעיקר האמונה, ומי הוא זה אשר בשם ישראל יכונה שלא ימסור נפשו למיתות קשות כדי שלא יכפור בעיקר וכו'.

^ט וראה במהרי"ל (הלכות ראש השנה, אות ט) שכתב בטעם המנהג לילך בראש השנה אצל ימים ונהרות להשליך במצולות ים כל חטאותינו, זכר לעקדה שעבר אברהם אבינו בנהר עד צוארו, ואמר הושיעה ה' כי באו מים עד נפש, והוא השטן שנעשה כמו נהר לעכב אותו מן העקדה' (ומקורו במדרש תנחומא, פרשת וירא סימן כב, ובילקוט שם, רמז צט).

גדולים מדי בשבילם, שהיצר הרע תמיד מדבר על לבם כמה קשה לעבוד את ה' וכמה חסרונות יגיע להם מזה, והיינו מכל המאתיכם לפני ה' בגלל שנדמה לכם שכל החסרונות יהיו לכם אם תהיו לפני ה', על כן תטהרו.

וישנינו (ראש השנה טו, א) בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר (תהלים לג, טו) היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם,^ט כבקרת רועה עדרו מעביר צאנו תחת שבטו (פיוט מוסף ליימים הנוראים), היינו שאנו בני אדם הדומין לבהמה (עירובין סט, ב) שאין לה שכל, אחרי גלות ממושכת כזאת שכחנו הכל, ונדמינו כבהמה שרק מבקשת עשב למאכלה, וכבקרת רועה עדרו וכו' כן תעביר ותספור ותמנה ותפקוד נפש כל חי ותחתוך קצבה לכל בריותיך.

*

על פי זה יבואר הא דמצינו (פרקי דרבי אליעזר, פרק מו; טור או"ח סימן תרו) שהשמן אומר ביום הכפורים יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת וכו' עיי"ש, והקשו דהגם אמנם שביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטמוני (יומא ב, א), אבל מי ביקש זאת מידו להתהפך לסניגור. ונראה שגם בזה מתכוין לבוא בערמה וללמד חובה עליהם, כי בבוא יום הכפורים והשי"ת מלמד זכות על ישראל שהצרות העבירו אותם על דעת קונם, וכבר נאמר (משלי ג, ל) לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא

ישראל, דאף אחד מישראל לא רוצה להיות רשע, רק שתמיד מסית אותו יצר הרע שאם יקיים מצוות התורה אין שלום לו, שזה יהרום את השלום בית שלו, ושחס לו מלהיות שונה מהסביבה, דאז לא יהא לו שלום עם החברים, ומתוך כך חוטא ועושה כל העבירות, ואינו יודע ומבין דאדרבה אם יעבוד את ה' יהא לו יותר שלום, כאומרם ז"ל (ברכות סד, א) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר (ישעיה נד, יג) וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך, שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול (תהלים קיט, קסה), יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך (שם קכב, ז) וכו'; ושאו ימצא יותר חן בעיני כל אדם. הוא שאמר הכתוב אין שלום אמר ה' לרשעים, דמה שהם רשעים זה בגלל שטועים לומר שבשמירת התורה והמצוות אין שלום, ומתוך אמתלא זו הקדוש ברוך הוא אוהב את הרשעים כדברי המדרש.

ויפורש בזה דבר האמור (ויקרא טו, ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל המאתיכם לפני ה' תטהרו, חטא לשון חסרון כמו (מלכים א' א, כא) אני ובני שלמים חטאים (רש"י בראשית לא, למ), היינו דכשבא יום הכפורים השי"ת מלמד זכות על בני ישראל שרצונם באמת להיות יהודים, אלא שאינם בעלי דעת וחושבים ששמירת התורה והמצוות תהא להם לפוקה, ובאם לא יתנהגו ככל הגויים יחסרו כל טוב, ולפי שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זרה ג, א) הוא אומר בפני הפמליא של מעלה ושל מטה שהגסיונות הם

^ט ובגמרא (שם יח, א) מאי כבני מרון, הכא תרגימו כבני אמרנא. פירש רש"י, ככבשים שמונין אותן לעשרן, ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן, שאין יכולין לצאת כאחד.

הרבה, אבל איני מתכוין לכך באמת, רק בשעת מעשה כשאני בא לידי כעס אני נשבע ואוסר, ומיד לאחר מכן אני מתחרט, ובכך מתכוונים להראות דוגמא לכל הדברים שעושים שהכל בלי ישוב הדעת והתכוננות תחילה, אתה ה' יודע את האמת שאני כבר אינני בידי עצמי.

על זה פותחים ואומרים על דעת המקום וכו' אנו מתירין להתפלל עם העבריינים, כי אליבא דאמת אין דינם כעבריינים, דאורך הגלות ברוב צרות הריגות ושחיסות הביא אותם לידי כך. וזה לך האות שאני צריך עכשיו לומר כל נדרי, לאשר במשך השנה אאסור עלי הרבה דברים מבלי דעת. ועל כך אוחזים את ספר התורה להיות לעדות, לומר להשי"ת דמה שעברו על דברי התורה הזאת לא היה במרד ומעל, אלא שמרוב הצרות הם מרוגזים ומבולבלים. ומתוך כך מסיימים ואומרים: ונסלח לכל עדת בני ישראל וגו' כי לכל העם בשגגה, כי לא רצו ח"ו למרוד כך, וכל מה שעשו היה בגלל סבל הצרות. הבט לתלאות ואל לחמאות.

*

עתה נבוא לפירוש הכתוב. ותשמע הארץ אמרי פי, פתח בדיבור לשון קשה ומסיים באמירה לשון רכה, שנתכוין באומרו האזינו השמים ואדברה דכלפי השמים אני מוכרח לדבר קשות, ואני בא בטענות נגד הפמליא של מעלה, כי ותשמע הארץ אמרי פי רצ"ל שבשביל שיושבי הארץ יקשיבו וישמעו

נפשו כי ירעב; שינה את מלבושיו למלבושי הגויים בגלל שדר ביניהם וחושש שאם ילבש בגד יהודי לא יהא לו פרנסה; הוא מניח את אשתו ללבוש בגדי פריצות מפני החשש שמא תעזוב אותו אם ימחה בידה, וכיוצא בזה, והשי"ת מלמד זכות עליו שהוא פתי, ומוציא דינו לאורה שהוא זכאי. אז בא השטן וצועק דלא כן הוא, כי יש לך עם כמלאכי השרת, שהם גדולים כמלאכים שאין זקוקים לאכול ולשתות וכו', ובוה מבקש לעורר דינים על ישראל [שהיו נדונים כפי רוממות מעלתם], אבל הקב"ה שחם על כל נפש מישראל משתיק אותו.

על כן גם נוהגין ללבוש הקיטל שהוא בגד מתים (רמ"א אור"ח סימן תרי, ד), וחולצים הנעלים מעל הרגלים, לרמוז שאנו חשובים כמתים (עין תענית טו, א), ובכך יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין (ע"פ עירובין פה, א), ואלו הדורות האחרונים כודאי שיש לפטור באמתלא זו שמתים נדמינו, כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה.

והמננה שבכניסת היום אומרים כל נדרי, ורבתה הבכיה בעת הזאת, ולכאורה לבכי מה זה עושה הלא אין בזה אלא היתר נדרים בלבד, ומה כל הרעש הזה כאילו מתחננים בתפילה ובקשה. גם מה הצורך להוציא ספרי תורה בשביל להתיר נדרים. אלא שמתכוונים בכך לומר להשי"ת הנה בא עכשיו שנה חדשה, ומיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו לטובה מן הסתם אדור ואשבע ואאסור עלי דברים

עתק, שיסיר השי"ת מלפניו אלו המקטרגים שדבריהם הם נגד התורה הקדושה. כי שם הוי"ה אקרא כשאוכל להמשיך על העולם רחמים [מבחינת השם הוי"ה (ספרי, פרשת ואתחנן כו)], רק בכך יהא הכו גודל לאלקינו שיתגדל ויתקדש כבודו יתברך.

יעזור השי"ת מי שאמר לעולמי די
 יאמר לצרותינו די, וידחה מפניו את המלמדים חובה, וישמע לדברי האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, והאמהות הקדושות, שעומדים עכשיו ומעוררים רחמים לפני כסא הכבוד, השופט כל הארץ לא יעשה משפט. ויתעוררו רחמים על כל אשר בשם ישראל יכונה, ואפילו למי שרק מתדבק אל הכלל ישראל, כאמור (ישעיה נד, טו) מי גר אתך עליך יפול^ע, שלא לוותר אפילו על ניצוץ של יהודי. ויתקבלו כל התפלות והבקשות של בני ישראל בימים הקדושים, שיעשה מהם השי"ת עמרה לראשו, ותבוא שנת גאולה וישועה, שנה שתדבר בה עמים תחתינו, ונגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

^ע מפרש רש"י: מי שנעשו גרים אתך בעניותך עליך יפול בעשירותך, כמו (בראשית כה, יח) על פני כל אחיו נפל.

אלו אני צריך לדבר אליהם לשון רכה, לומר שאם ילמדו תורה יהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט, ו), ואלמלי היו רואים כך שלומדי תורה יש להם מלכות וממשלה אז כולם היו שומעים לדברי, אבל מה נעשה כשלא כך הן הדברים, כי אם יערוף כמטר לקחי, ואין עריפה אלא הריגה (תענית ג, א), שראו רק איך שלומדי תורה בקדושה ובטהרה נהרגו, וספרי תורה נקרעו, והשומים אומרים וכי זו תורה וזו שכרה.

לפיכך אני דורש ומבקש, תול כמל אמרתי, דאי אפשר לנהוג בהם
 בתקיפות ובעונשים ממדת הדין ח"ו, רק אם תהא ההנהגה 'כמל' שהכל שמחים בו (רש"י) אז 'תול אמרתי' ויתרבה תורה בישראל. כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב, ופירש באור החיים הקדוש כשיעור שימטיר ה' טיפין קטנים על הדשא שהוא קטן, וכרביבים שהם טיפין גדולים ועבים עלי עשב שהוא גדול שיכול לסבול וכו' עיי"ש לדרכו בקודש, ולדרכו יורמו על ההנהגה של מעלה שראוי להיות כפי מה שיכולים לסבול, והם קטנים וחלושים וכבר כשל כח הסבל. אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתו (תהלים צה, יא), שבחרון אף לא יבואו אל המנוחה [זו תורה (מדרש תנחומא, פרשת ויחי יא)], מדת הדין הקשה לא יביא אותם ללמוד תורה הקדושה. תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק



לקיים רצון צדיק!

המעוניינים לתרום להדפסת גלינות הד"ת לכבוד השמחה במעונם, או להנציח קרובים נא יפנו מבעוד מועד בטלפון: 052-7140042

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פותח שער לדופקי בתשובה

מדת הדין לרחמים, אימתי בחודש השביעי. ויש גירסא (הובא בדברי חיים, פרשת ראה, ד"ה והנה כמו כן, בנדמ"ח) ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן בידיהן וכו', וצריך ביאור. ועוד רבו הדקדוקים באלו המדרשים.

*

הנה רעדה אחזתני בעמדי לדרוש בשעה קדושה זו וברגעים נעלים אלו שקודם תקיעת שופר. ואף שהובא מנהג זה בספרי ההלכה והמנהגים (עין מטה אפרים, סימן תקפה, א) שהיה המנהג מימי קדם שהחכם דורש דברי כיבושין לקהל קודם תקיעת שופר, אך זה היה נכון לשעתו כשהיו אותם צדיקי אמת שהיו ראויים לדרוש ודבריהם נכנסו ללב שומעיהם לעוררם, להרעיד את נפשם ולקדש ולטהר את נשמותיהם, להזכירם שהנה ממש עתה יושב המלך על כסא המשפט וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון להזכירם לחיים ולמות, והיו כולם שבים בלב ונפש אל הכורא כל עולמים בתשובה שלימה.

אך בדורנו זה יתמי דיתמי מי אנכי שאדרוש בפני קהל קדוש, הלא

דוד המלך ע"ה כתב בספר תהלים (פא, ד-ה), תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב. ויש לדקדק בכפל לשונו, חק לישראל ומשפט לאלקי יעקב.

איתא במדרש (ויקרא רבה כט, ד), והביאו זקה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר ג, אות יב), אמר רב יאשיהו, כתיב (תהלים פט, מז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן וכו' ואמרת אשרי העם יודעי תרועה וכו', אלא אשרי העם אלו ישראל שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, מה עושה הקב"ה, עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

עוד במדרש (שם, ג), יהודה ברבי נחמן פתח, עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז, ו), בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי מעם, עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, והופך עליהם

א) שהקב"ה מצטער על זה ואומר ואשר הריעותי (מיכה ב, ו), אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע (רש"י, ברכות שם, ד"ה דכתיב ואשר הריעותי).

ומבאר שם על פי משל לאב שנתן לבנו החביב עליו סכין לשחק בו, שבוה יגיע לו שעשועו ותענוגו, ולא חשש האב כי היה הסכין מקופל בנדה. ואולם בנו בבערותו פתח הסכין מנדנו וחתך בו ידיו, והיה דמו זב לארץ והיה לו צער וכאב גדול. וכשרואה האב את הצער של בנו, יש לו גם כן צער וכאב גדול מזה, ועוד יותר מכך הוא מצטער על שהוא בעצמו גרם לבנו הצער הזה בנתנו לבנו הסכין. ואף שבאמת היתה כוונת האב לטובת הבן שיהא לו לשעשוע, מכל מקום מתחרט האב על זה שנתן לו דבר שנמשך ונגרם מזה צער לבנו, והוא מייסר את מצפונו ואומר אוי לי שאני גרמתי לו.

בן על דרך זו, הקב"ה ברא את היצר הרע לטובת האדם, למען יוכל להכניעו ולכבוש את יצרו ולקבל שכר על כך ולא יהא נהמא דכיסופא, אך כשאין האדם עושה כן, כי הלא הוא בשר ודם והיצר בוער בקרבו תמיד ומתחדש ומתגבר עליו בכל יום ויום להפילו לשחת רשתו, ותחת להשתמש בו לטובה הריהו מקלקל עצמו ופוגם בנשמתו, אזי כשרואה הקב"ה שהוא מצטער מאד מאד על מעשיו אשר לא טובים, אומר הבורא כל עולמים ואשר הריעותי, והוא מתחרט על בריאת היצר הרע, ואומר כביכול, מה עשיתי שבראתי דבר כזה שיומשך מזה צער גדול לבני

ודאי אין בכוחי לעורר לכבות ישראל לתשובה ולתנות להם תוקף קדושת היום, כי אני בעצמי עדיין מחוסר התעוררות. אך עם כל זה חשבתי לומר קצת מעט מזעיר כמנהג אבותינו הקדושים, כולי האי ואולי אעורר על כל פנים את עצמי ויהיה לזכותי ובבחינת ספר אתה למען תצדק (ישעיה מג, כו).

השב ומתחרט על עוונותי מעורר חרטה למעלה על בריאת היצר הרע

פתח דברינו יאיר בדברי חכימא דיהודאי, הרה"ק מראפשיץ ז"ע, בספה"ק זרע קודש (פרשת נצבים, ד"ה ושב ה') לבאר הכתוב (דברים ל, ב-ג) ושבת עד ה' אלקיך וגו' ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ותוכן דבריו הוא, דהנה ידוע שכל מה שהאדם עושה למטה הוא גורם כן למעלה בעולמות העליונים, דבאתערותא דלתתא איתער לעילא, וכן פרשו צדיקים (שלה"ק, פרשת משפטים, תורה אור, בשם מדרש; בעש"ט עה"ה, פרשת קדושים, אות כב-ג) הפסוק (תהלים קכא, ה) ה' צלך על יד ימינך, דכמו שכל תנועותיו של אדם נראות בצל שלו, כן כביכול הקב"ה מתנהג עם האדם כפי שהוא בעצמו עושה.

לבן כאשר אדם מישראל מתעורר ושב בתשובה, והוא מתחרט מאד על עוונותיו ועל מעשיו הרעים שעשה עד עתה, הוא גורם ומעורר באותו זמן גם תשובה וחרטה למעלה, שהקב"ה כביכול עושה תשובה ומתחרט על שברא את היצר הרע, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לב,

ולבן בהכרח הבורא כל עולמים אבינו, אב הרחמן החנון ומרבה לסלוח, מקדים וסולח ומוחל לאדם על העבירה אשר עשה, עוד לפני ששב בתשובה, ורק אחר שסרים ממנו עוונותיו אזי נפתח לבו ויכול לשוב בתשובה. והוּו מעביר ראשון ראשון, שעוד קודם וראשון לתשובה, כבר הבורא כל עולמים מעביר החטא ממנו.

בזה מבאר המדרש (תנחומא, פרשת צו, אות ה), כתוב אחד אומר (במדבר ו, כו) ישא ה' פניו אליך, וכתוב אחד אומר (דברים י, י) אשר לא ישא פנים, אם ישא למה לא ישא. אלא לעכו"ם לא ישא פנים אבל לישראל ישא ה' פניו אליך, ע"כ. ולכאורה קשה, דהלא מציינו קבלת תשובה על ידי הקב"ה גם אצל אומות העולם, כמו שהיה אצל אנשי נינוה שנאמר (יונה ג, י) וירא האלקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וינחם האלקים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה.

אלא שבאמת יש חילוק גדול בין קבלת התשובה מבני ישראל לקבלת התשובה מאומות העולם, כי לאנשי נינוה לא היתה הנהגה זו שהקב"ה מחל להם העון מתחילה כדי שיתעורר לבם לתשובה, ורק כשבא עליהם יונה הנביא לאמר (שם, ד) עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת, אזי נחרדו ועשו תשובה, מה שאין כן בני ישראל שהם בני המקום זוכים להנהגה מיוחדת של חסד ורחמים, שהקב"ה נושא להם פנים ומסיר מהם את עוונותיהם עוד קודם התשובה, למען יפתח לבם הערל וישוּבו אל ה'.

שכעת הוא מתחרט ומסגף עצמו בתשובה וחרטה כל כך מגודל צערו על עוונותיו.

ואז כאשר הבורא כל עולמים אומר כן ומתחרט על בריאת היצר הרע, מתבטל כח הרע והסמרא אחרא ונמחה מן העולם. והוּו שאמר הכתוב, ושבת עד ה' אלקיך, שהתשובה שלך מעוררת תשובה אצל ה' אלקיך כביכול. ושב ה' אלקיך, שכביכול גם הקב"ה שב ומתחרט, את שבותך, רצ"ל על ידי התשובה שלך, ועל ידי זה יתבטל כח הרע ויזכה האדם להיגאל מיצרו הרע ולעובדו בלבב שלם, עכתודה"ק.

הקב"ה מקדים למחול החטא כדי שהלב יתעורר לתשובה

עוד אקדים מה שנתתי שמחה בלבי בראותי מליצה נפלאה מהרה"ק החידושי הרי"מ מגור זי"ע (ליקוטים לראש השנה, ד"ה כי עמד) לבאר הפסוק בתהלים (קל, ב) הנאמר בעשרת ימי תשובה, 'כי עמד הסליחה למען תורא', כי הנה אדם מישראל העובר עבירה, אינו יכול בכוחות עצמו להתעורר ולשוב בתשובה, כי העבירה מטממת את לבו והוא נעשה מגושם וסתום עד שאי אפשר להיכנס אצלו שום התעוררות והרהורי תשובה וחרטה, כי הלא אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג, א), והחטא מגביר את רוח השטות שבו עוד יותר, ומלפתו ואוטמת את לבו שכלו ולבבו, ולא יבין ולא ישוב ולא ירפא לו.

לקראת גילוי השכינה על הר סיני וקבלת התורה, והיאך יתכן שחטפתם שינה והיו שרועים על מיטותיהם.

אולם כל זאת עשה הבורא כל עולמים הקורא הדורות מראש שרצה לקבוע ענין זה לדורות עולם, שכאשר היה במתן תורה כן יהיה תמיד, דגם כשתהיה נפש האדם ישנה ללא שום התעוררות מרוב זיהמת החטא שתדבק בה, ולא יתן אל לבו לשוב בתשובה - וכפי שידעתי מן ערכי שלמרות שבמים קדושים הללו כל אחד ואחד מתעורר לאלקיו, אך אני נשארתי בתרדמה עמוקה ללא שום נקודה קמנה של התעוררות - אזי הבורא כל עולמים בעצמו יקדים להעיר אותנו בקולות וברקים וקול שופר, והוא יעורר לבבנו במחילת עוונות כדי שנוכל לשוב בתשובה שלימה לפניו.

ענין זה נרמז בכתובים בספר תהלים (ג, ה-ז), קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי ה' יסמכני, לא אירא מרכבות עם וגו'. שאדם מישראל מקיים קולי אל ה' אקרא, היינו שברצונו לעשות תשובה על חטאיו, אבל כיצד יוכל להתעורר בתשובה ולקרוא אל ה' כאשר החטא אומם את לבו. לזה אמר ויענני מהר קדשו סלה, הר קדשו רומז להר סיני, והיינו בזכות מה שהיה בהר סיני בעת מתן תורה, שנפלה תרדמה על ישראל והבורא כל עולמים בעצמו נגלה עליהם לעוררם בקולות וברקים, שאז נקבע לדורות עולם הנהגה זו עבור כל אדם מישראל, דאף אם יהיה במצב של אני

זהו הרמז בכתוב, כי עמך הסליחה, שאתה בעצמך ית"ש סולח עוד קודם שעשינו אנו מצד עצמנו מאומה, ועל ידי זה למען תורא, שנכנס בנו רוח יראה וטהרה, וכך נפתח לבבנו לשוב אל אבינו שבשמים באמת, עכתדה"ק.

על פי דבריו יבואר הא דאיתא בחז"ל (וזה"ק, פרשת בראשית, ח"א דף כג, א) שהמקטרגים טענו לפני השי"ת שלא לברוא את האדם כיון שהוא עתיד לחטוא לפניו, והקב"ה השיב להם, הא אקדים ליה תשובה, היינו שהקדים להם תשובה. ויש לומר המכוון, שהקב"ה אמר למלאכים שהוא מקדים למחול החטא לבני ישראל, כדי שיעלה בידם לעשות תשובה, ואם כן שפיר יכולים לברוא את האדם אף שהוא עתיד לחטוא, כי הרי סוף כל סוף ימחול לו עוונות ואז יעשה תשובה כראוי.

הקב"ה העיר את ישראל מתרדמתם לפני מתן תורה כדי לקבוע כן לדורות

ולולא דמסתפינא הייתי אומר, דלכך נסתבב מן השמים שבהגיע יום קבלת התורה היו בני ישראל ישנים והוצרכו להעירם (שיר השירים רבה א, נז), שזהו פליאה נשגבה ותמיהה עצומה עד מאד, כי הלא היו דור דעה (ויקרא רבה ט, א) אשר לפניו לא היה ולאחריו לא יהיה (וזה"ק, פרשת שלח, ח"ג דף קסח, ב), ואחר שהכינו עצמם שלשת ימים בפרישות יתירה למעמד הגדול והנורא בצלו של משה רבינו, ובוודאי היה לכם מצפה ובער ברשפי אש בהתעוררות עצומה

שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, עכ"ל.

ובאמת ידעתי ערך עצמי שלא נתעוררתי מאומה עד רגע זה,

וכמה מקנא אני ברבים וטובים ממני שכבר הקדימו והתחילו להתעורר בתשובה מחודש אלול וימי הסליחות, אך אני נאטם לבי בקרבי מזהמת החטא ומבעתי כטיט ורפש, ואיך אבוא לתקוע ולהמליך את הבורא כל עולמים עלי ולבקשו שיבוא זכרוני לפניו לטובה. וכל שכן שאין אני ראוי לעורר ולהחריד ללב השומעים למען יתעוררו בתשובה שלימה.

והנה עיקר הדין של מצות תקיעת שופר הוא תקיעות דמעומד שתוקעין על סדר הברכות של מלכיות וזכרונות ושופרות, ומה שהתקינו חז"ל לתקוע בשופר תקיעות דמיושב תחילה שאינו עיקר המצוה, והו כרי לעורר אז כלפי מעלה ולומר, אלמלא תהיה בעורנו לעוררנו ולסייענו, לא נוכל לגשת אל התפילה ואל עיקר מצות תקיעת שופר, כי הלא הגנו בשפל המצב. ואז נתעורר תשובה כלפי מעלה כדברי הרה"ק מראפשיץ, והקב"ה בעצמו נותן חלקו בתשובה להסיר מאתנו את לב האבן ולתת לנו לב בשר, ואומר אני הרעותי ואני גרמתי שבראתי להם יצר הרע שמטמטם את לבם שלא יוכלו להתעורר אלי. ובכח אותה התעוררות שנעשה למעלה, יכולים בני ישראל

שכבתי ואישנה, שלבו ישן ורדום בלא שום התעוררות, עם כל זה הקיצותי משום כי ה' יסמכני, שהוא בעצמו ית"ש יסייעו ויסמוך אותו ויעוררו מתרדמתו, ובזכות זה לא אירא מרכבות עם, הם המקטרגים העומדים להשמיננו, כי בוודאי נזכה לשוב בתשובה לפניו ית"ש.

תקיעות ראשונות מעוררות תשובה למעלה על בריאת היצר הרע

על פי רעיון זה יבואר הגמרא (ראש השנה טו, א), אמר רבי יצחק למה תוקעין בראש השנה וכו' למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השמן. ויש לבאר למה נתערבב השמן כאשר תוקעין ומריעין כשהן יושבין וכשהן עומדין. ובתוספות (שם, ב ד"ה כדי לערבב) הביאו בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפואר זימנא חדא כהיל ולא כהיל וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפואר דיתקע בשופר גדול וממא זימניה למתבלע ומתערבב וכו' עיי"ש, והענין תמוה למה כאשר שומע שתוקעים בשנית דייקא, אז אומר ודאי זהו שיפואר דיתקע בשופר גדול וממא זימניה למתבלע ומתערבב.

אך הנה עיקר תקיעת שופר בראש השנה הוא להחריד לבבות ישראל שיתעוררו לתשובה לפני מלך יושב על כסא דין, כדכתיב (עמוס ג, ה) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחדרו, וכן כתב הרמב"ם (הלכות תשובה ג, ד), אף על פי

כעין מעמד הר סיני וצריכים לעמוד אז באימה ביראה ברתת ובויע כנתינתה מסיני (וזה"ק, פרשת פקודי, ח"ב דף רה, א). הרי לנו שהבימה היא כעין הר סיני ששם מקבלים ישראל התורה, ובתקיעות דמיושב אנו רוצים לעורר אותו ענין שהיה במתן תורה, שבו הבורא כל עולמים בעצמו עורר את לבב ישראל הישנים והקיץ נרדמים לפתוח את לבבם, וכן עתה כשאנו באים לתקוע בשופר ולבנו סתום וחתום, אתה בעצמך תפתח את לבנו ותכניס בנו הרהורי תשובה.

כאשר התקיעות אינן מעוררות לתשובה הקב"ה מתמלא עליהם רחמים

זהו שאמר רבי יהודה ברבי נחמן, בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, וזאת מחמת שאין ישראל שבים בתשובה לפניו ומדת הדין מקטרגת למעלה. ובשעה שישראל נומלין את שופריהן בידיהן, היינו שאין התוקע פועל מאומה עם השופר וכאילו הוא אוהזו בידו בלבד, ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא באופן כזה שאין קול השופר נכנס ומרעיד הלבבות כפי שהיה ראוי להיות לעורר ישנים מתרדמתם, שכן הלב אטום וסתום ואין נכנס בו כלל קול שופר, אזי בשעה זו כשרואה הבורא כל עולמים את המצב השפל שאין מי שיתקע בשופר מלמטה לעורר לבבות ישראל לתשובה, אזי ה' אלקים בעצמו בשופר יתקע וילך

להתעורר כראוי לקראת עיקר מצות תקיעת שופר.

ולכן כאשר רואה השטן הוא היצר הרע את ההתעוררות הזאת בעת התקיעות השניות, הוא מבין שהקב"ה הקדים לעורר את ישראל, כי על ידי ראשית החרטה שלהם נתעורר חרטה למעלה על בריאת היצר הרע, ולכן הוא בהיל ומתערבב כי הוא חושש לגורלו דמטא זימניה למתבלע, שעתה יבוא קצו כי נחם ה' על שברא היצר הרע בעולם ועתה יבוא וישחט אותו.

ענין תקיעות דמיושב אצל הבימה

בזה יבואר המדרש, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, רצ"ל האם הם אינם יכולים לשוב בתשובה ולזעוק ולהריע אל ה' בתשובה, והלא מצינו באנשי גיננה שזעקו והריעו ושבו בתשובה, ומה הפרש בין אלו לאלו. ועל זה תירץ רב יאשיה, אשרי העם אלו ישראל שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ויש לפרש 'לרצות' מלשון רצון, והיינו שאצלם עלה רצון מצד הבורא לפתוח את לבם תחילה, עוד קודם שישבו הם בתשובה, וזהו על ידי קול התרועה דמיושב הקודם לתקיעות דמעומד, שאז מתרצה לנו בוראנו ומסייענו לשוב בתשובה.

ואפשר דלכן תוקעים תקיעות דמיושב אצל הבימה ששם קוראים בתורה, כדאיחא במטה אפרים ובשולחן ערוך (סימן תקפה, א), מה שאין כן תקיעות דמעומד. כי ענין קריאת התורה הוא

וירפא להם, כפי שפסק הגה"ק הרי"ם זי"ע שהיה פוסק קדוש, ובודאי אם פסק הוא בספרו כך, כן פוסקים בשמים בבית דין של מעלה, שהבורא כל עולמים פותח בתשובה תחילה ומסיר עוונות עמו ומעבירים ראשון ראשון, ואז יכולים בניו לגשת אל הקודש לתקוע לפניו כמצות היום ולומר לפניו מלכויות זכרונות ושופרות, ולשוב בתשובה שלימה לפניו ית"ש.

להתפלל על צרות ישראל ברוחניות ובגשמיות

יהודים יקרים וקדושים בני א-ל חי, על זאת צריך להיות עיקר כוונתנו ותפילתנו בימים קדושים אלו, שיפתח הבורא כל עולמים לבבנו אליו כדי שנוכל להתעורר בתשובה. ואיני אומר ח"ו לאחרים, כי אם לעצמי בלבד. הגה כבר הגענו לשנת תשס"ו, ומי האמין כזאת שנגיע לשנה זו ועדיין נשוטט בגלותנו נכלמים ומבוויישים. לב מי לא יחרד בהעלותנו על לבבנו את השנה שעברה עלינו, כמה הרפתקי דעדו עלן צרות שונות ומשונות עד שאין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו, הן צרות לכללות ישראל והן צרות פרטיות לכל אחד ואחד מעם קדוש, ועדיין אותותינו לא ראינו, אין שום סימן הנראה לעינים שתחל שנה וברכותיה.

לבן עלינו להתעצם בתפילה וכדכתיב (ישעיה סב, ו-ז) המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ. להתפלל על הגופים בגשמיות ועל

בסערות לבבות ישראל לעוררם ולפתוח אותם לבבם למען יוכלו לשוב אליו בתשובה שלימה.

ולבן אז עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים וכו' ומתמלא עליהם רחמים, דבראותו את מצבם השפל שהם רק נוטלים שופרותיהן בידיהם ותו לא, אזי הוא בעצמו מתמלא עליהם רחמים לעוררם, ורק אז כשיש להם כבר היכולת לשוב בתשובה שלימה ואמיתית, אזי הופך עליהם מדת הדין לרחמים ומוציא לאור משפטם לכתבם לחיים בספר החיים.

הקב"ה פותח שער כדי שיתעוררו ישראל לתשובה

זהו שאמר המשורר האלוקי דוד המלך ע"ה, תקעו בחודש שופר, והיינו לקיים מצות היום של תקיעת שופר. אך הלא לב יודע מרת נפשו, בכסה ליום חגנו, שהרי לבי מכוסה ואטום ומה לי לתקוע ואיך אתקע, הלא איני יודע ואיני מבין מאומה בכוננת התקיעות, כי מבעתי בין מצולה. לזה אמר, כי חוק לישראל הוא, ובודאי יכולים לקיים חוק זה של תקיעת שופר, וזה על ידי משפט לאלקי יעקב, שהבורא כל עולמים בעצמו מקדים ומעורר אותנו לפתוח בתשובה תחילה.

וזאת כי הקב"ה פותח שער לדופקי בתשובה, רצ"ל שהוא פותח תחילה שער במחילת העוונות, כדי לעורר על ידי זה ולפתוח לבב עמו למען יוכלו לדפוק בתשובה ולבבם יבין וישוכו

וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל
יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר
נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך
ומלכותו בכל משלה.

ודרשה לפני תקיעת שופר,
יום א' דראש השנה תשס"ו

הנפשות ברוחניות, שזוכה לרוח קדושה
וטהרה ושיבווער רוח הטומאה מן הארץ,
ורוח קדשו לא יקח מאתנו, שתתפשט
רוח הקדושה בעולם להרבות הדעת
ולהרבות כבוד שמים. ואבינו שבשמים
יעשה למען שמו הגדול שיתקדש בעולם,

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

אחד מאנ"ש הי"ו דרגל השמחה במעונו במזל טוב

יזכה שאך ששון ושמחה ישרו במעונו וידוה רוב נחת ואושר מכל יו"ח

בני משפחה יקרה וחשובה הי"ו

נתניה

שימלא ה' כל משאלות לבם לטובה, ולזכות יוצ"ח שימצאו את זיווגם
הנכון בקרוב, ולכתיבה וחתימה טובה, ולבריות גופא ונהורא מעליא,
ולתשובה שלימה

ולעילוי נשמות הוריהם החשובים

הר"ר שלום בן זולה ע"ה וזוגתו מרת מלז בת גוטא ע"ה

הר"ר יוסף וזיפה כהן יונתן בן הר"ר מישה ע"ה

וזוגתו מרת מזיאנה בת כדומה ע"ה

תנצב"ה

הר"ר יקותיאל יהודה מילר הי"ו - קרית צאנז, טבריה
לקיים רצון צדיק כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

זכותו הגדולה תגן עליו ועל ב"ב לראות רוב אושר ונחת דקדושה כל הימים

"... ועיקר שבקקרים לטובת נשמותי, שאם יודעין ממני איזה חידוש אמת
בתוה"ק, לפרסמה בשמי וללמדם בישראל..."
מתוך צוואת הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק ז"ע

הר"ר **משה דוד ראטה** הי"ו

לונדון

שפתיו ממללין בכל הדרת הכבוד ובחרדת קודש
ברכת כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים
קמי מלכא עטרו"ת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
וכל עדת הקודש בתוך כל כלל ישראל שיחי' לאוי"ט
וכן יהי רצון שיזכה הוא וב"ב לשנת ברכה והצלחה, שנת גאולה וישועה אכי"ר

הרה"ח ר' **מנחם מענדל רייך** הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה

בברכת כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים
לכל עדת הקודש בתוך כל כלל ישראל שיחי' לאוי"ט
וכן יהי רצון שיזכה הוא וב"ב לשנת ברכה והצלחה, שנת גאולה וישועה אכי"ר
ולעילוי נשמת אמו החשובה

מרת **פרידא גילה** ע"ה בת הרה"ח ר' יצחק אייזיק הלפרין ז"ל

ואשת יבלחט"א הרה"ג ר' בן ציון רייך שליט"א

נלב"ע ביום י"ז אדר ב' תשע"ט

תנצב"ה

הרה"ח ר' **מנחם שטיגליץ** הי"ו - קרית צאנז, נתניה

והרה"ח ר' **שלמה אהרן שטיגליץ** הי"ו - בני ברק

לעילוי נשמות הוריהם החשובים

אביהם הרה"ג ר' **דוד** בן הרב יוסף דב חיים ז"ל

נלב"ע ביום כ"ח אייר תשנ"ז

ואימם מרת **טויבא מרים** ע"ה ב"ר חיים הכהן כ"ץ ז"ל

נלב"ע ביום א' דראש השנה תשל"ז

תנצב"ה

משפחת ה**לר** הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת אימם החשובה

מרת **הינדא** ע"ה בת הרה"ח ר' יהודה שנק ז"ל

נלב"ע ביום א' דראש השנה תש"פ

תנצב"ה

הרה"ח ר' אשר ענזיל קורנפלד הי"ו
ירושלים

והרה"ח ר' נתן יהודה קורנפלד הי"ו
ביתר עילית

לעילוי נשמות הוריהם החשובים

אביהם הרה"ח ר' יצחק ב"ר נתן יהודה ז"ל
נלב"ע ביום ד' טבת תשס"ח

אימם מרת **נעכא** ב"ר שלמה פרידמן ע"ה
נלב"ע ביום א' דראש השנה תשפ"ב

זקנים הרה"ח ר' **שלמה** ב"ר אשר ענזיל פרידמן ז"ל
נלב"ע ביום ז' תשרי תשל"ז

תנצב"ה

הר"ר שמעון הלוי לעמל הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמת אביו החשוב

הר"ר **מאיר** הלוי ב"ר אליעזר הלוי ז"ל
נלב"ע ביום ב' דראש השנה תשע"ו

תנצב"ה

משפחת לאווי הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת אביהם האבר"ך החשוב

הרה"ח ר' **אברהם הלוי ז"ל לאווי**

בן יבלח"ט הרה"ח ר' צבי הלוי שיחי' לאוי"ט

נלב"ע בדמי ימיו ביום ג' תשרי תשפ"ב

תנצב"ה

הרה"ח ר' יוסף דב חיים שטיגליץ וב"ב הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמות

חמיו החשוב הרה"ח ר' **אברהם ישראל** ב"ר אפרים ז"ל **ליבוביץ**

נלב"ע ביום ז' תשרי תשע"ד

והבחור החשוב **שלמה זלמן** ז"ל בן יבלח"ט הרה"ח ר' יעקב הי"ו **ליבוביץ**

נלב"ע בדמי ימיו, ביום ל"ג בעומר תשפ"א, באתרא קדישא מירון

תנצב"ה

הרה"ח ר' **משה חיים יוספוביץ** הי"ו - קרית צאנז, נתניה
בברכת כתיבה וחתימה טובה לכל עדת הקודש
ובתודה להשי"ת על רוב טובו וחסדו עמו
ולזכות נכדו אברהם שיחי' שנולד ונפדה במזל טוב
בן לחתנו הר"ר **משה צבי קלוגר** הי"ו, בן הרה"ג ר' אהרן יהושע שליט"א
יזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י
ולע"נ אמו החשובה מרת **אלטא** חיה לאה ע"ה בר"ן בן ציון זאב יצחק ז"ל
נלב"ע ביום ט' מרחשון תשפ"ד - תנצב"ה



הרה"ח ר' **אהרן אליעזר שכטר** הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה
לזכות נכדו **יוסף** שיחי' שנולד במזל טוב
בן לחתנו הר"ר **יעקב בריל** הי"ו, בן הרה"ח ר' שלמה זלמן אליהו ז"ל
יזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י



הר"ר **יצחק ברכר** הי"ו

בני ברק
בן הרה"ח ר' חיים דוד הי"ו, וחתן הרה"ח ר' יעקב ויינשטוק הי"ו
לזכות בנו **פסח אהרן** שיחי' שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י



הר"ר **משה יהודה מן** הי"ו

קרית צאנז, נתניה
בן הרה"ח ר' יעקב אליעזר הי"ו, וחתן הרה"ח ר' מרדכי שלמה קירשנבוים הי"ו
לזכות בנו **יוחנן אברהם** שיחי' שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י



הר"ר **משה דוב לוי** הי"ו

בני ברק
בן הרה"ח ר' משולם פייש הי"ו, וחתן הרה"ח ר' חיים צבי רוטנשטיין הי"ו
לזכות בתו **תחי' שנולדה** במזל טוב
יזכה לגדלה לבעל תורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י